

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908.   Andra Kammaren.   N:o 10.

Tisdagen den 11 februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 4 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts på kammarens bord ligande propositioner; och hänvisades därvid till lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 21 och 26 §§ i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning, ägo-styckning och jordafsöndring samt till lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 25 maj 1905 rörande afgäld från afsöndrad lägenhet.

Till konstitutionsutskottet öfverlämnades härefter Kungl. Maj:ts propositioner:

med förslag till ändrad lydelse af §§ 17, 18, 19, 21, 22, 23, 25, 26, 34, 87, 99, 101, 102, 103, 104 och 106 regeringsformen, §§ 11, 43, 54 och 69 riksdagsordningen samt 2 § 4:o) tryckfrihetsförordningen; och

med förslag till ändrad lydelse af §§ 7, 9, 11, 12, 28, 32, 33, 86 och 105 regeringsformen samt § 38 mom. 2 riksdagsordningen.

Slutligen remitterades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

angående afstående eller upplåtelse i vissa fall af mark från kronoegendomar;

angående utarrendering af vissa torplägenheter under Kronobergs kungsgård i Kronobergs län;

angående reglering af löneförhållanden m. m. vid domänstyrelsen;
 angående försäljning af ett till förra sergeantsbostället Klags-
 torp n:is 19 och 25 i Malmöhus län hörande ägoskifte;
 angående försäljning af två lägenheter från hemmanet Basebo
 n:o 3 i Kalmar län;
 angående försäljning af vissa områden från förra förarbostället
 Lind n:o 3 Norrgård i Östergötlands län;
 angående försäljning af en torplägenhet från indragna militie-
 bostället 1 mantal Tibble n:o 4 i Västmanlands län; samt
 angående försäljning af tolf lägenheter från förra fanjunkar-
 bostället Ängalag n:is 2 och 3 med Kärragården n:o 3 i Kristian-
 stads län.

§ 3.

Vidare föredrogos hvar efter annan de å kammarens bord hvi-
 lande motionerna; och hänvisades därvid:
 herr *J. J. Byströms* motion, n:o 219, till lagutskottet;
 herr *B. A. Petréns* motion, n:o 220, till konstitutionsutskottet;
 och
 herr *E. O. V. Wavrinskys* i Stockholm motion, n:o 221, till
 kammarens tillfälliga utskott n:o 2.

§ 4.

Härefter föredrogos, men blefvo ånyo lagda på bordet statsut-
 skottets utlåtanden n:is 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 och 23,
 bevillningsutskottets betänkanden n:is 2, 3, 4 och 5 samt lagutskot-
 tets utlåtande n:o 5.

§ 5.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riks-
 dagens skrifvelse, n:o 11, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts
 proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga
 om vissa postafgifter.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Följande nya motioner afgåfvos, nämligen af:
 herr *K. E. H. Hildebrand*, n:o 222, om ändring af 3 § 11:o)
 tryckfrihetsförordningen;

herr *J. E. Centerwall*, n:o 223, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående revision af tryckfrihetsförordningen; och

herr *F. Berg* i Stockholm *m. fl.*, n:o 224, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående löne reglering för lärarpersonalen vid småskolor *m. m.*

Dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *M. E. Svallingson* under 8 dagar från och med den 13 februari.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,51 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.

Onsdagen den 12 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 5 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att direktör Dan Broström till följd af sjukdom (influenta) för närvarande är förhindrad bevista Riksdagens sammanträden, intygas på heder och samvete.

Stockholm den 12 februari 1908.

C. V. Lundström,
legit. läkare.

§ 3.

Herr statsrådet m. m. *G. W. Roos* aflemnade Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående pension å allmänna indragningsstaten åt förra arbeterskan vid ammunitionfabriken Henriks Karin Nilsson.

Denna proposition blef på begäran lagd på bordet.

§ 4.

Jämlikt därom den 7 i denna månad fattadt beslut företogs nu val af dels tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och utsågos därvid till:

valmän:

herr *F. O. Berg* i Göteborg,
,, *C. J. Berggren*,
,, *F. Berglund*,
,, *L. G. Broomé* i Bårslöf,
,, *J. J. Byström*,
,, *A. Ekman* i Mo gård,
,, *L. Eriksson* i Bäck,
,, *A. P. Gustafsson* i Sjögesta,

herr *C. P. Jansson* i Edsbäcken,
 „ *L. J. Jansson* i Djursätra,
 „ *J. M. Johansson* i Mellbyn,
 „ *N. Jönsson* i Gammalstorp,
 „ *N. Jönsson* i Kvarnberga,
 „ *J. T. Larsson* i Lund,
 „ *P. O. Lundell*,
 „ *J. Nydal*,
 „ *M. F. Nyström*,
 „ *G. Odqvist*,
 „ *A. Olsson* i Tyllered,
 „ *O. Olsson* i See,
 „ *J. P. Persson* i Hult,
 „ *P. Svensson* i Bondön,
 „ *F. W. Thorsson* och
 „ *C. J. Öberg*,
 enhvar med 167 röster; samt till

suppleanter:

herr *A. Johanson* i Mossebo ..... med 137 röster,
 „ *J. Åkesson*, ... „ 137 „
 „ *A. R. Lundblad* ..... „ 137 „
 „ *A. G. Månsson*..... „ 137 „
 „ *A. A. Eriksson* i Rödsta ..... „ 134 „ och
 „ *N. A. Nilsson* i Malmö ..... „ 133 „ .

Närmast i röstetal kom herr *A. C. Gunnarsson* med 2 röster.

Ordningen mellan de suppleanter, hvilka erhållit lika antal röster, bestämdes, sådan den finnes här ofvan angifven, genom lottning.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omförmälda valen.

§ 6.

Uplästes en till herr talmannen ankommen, så lydande skrivelse:

Till herr talmannen i Riksdagens Andra Kammare.

För den åtgärd, som på Riksdagen må ankomma, får jag härmed vördsamt anmäla, att f. d. universitetskanslern m. m. Gustaf Fredrik Gilljam, hvilken den 17 februari 1906 af Riksdagen förordnats att vara en af kommitterade till tryckfrihetens värd, den 17 nästlidne januari affidit. Stockholm i justitieombudsmansexpeditionen den 11 februari 1908.

Berndt Hasselrot.

Knut von Matern.

Efter hemställan af herr talmannen beslöt kammaren att lördagen den 15 innevarande februari företaga val af dels tolf valmän att gemensamt med ett lika antal valmän från Första Kammaren, välja en kommitterad för tryckfrihetens vård efter den afgångne, dels ock tre suppleanter för förstnämnda valmän.

§ 7.

Remiss af en motion. Vid föredragning härefter af herr *K. E. H. Hildebrands* motion, n:o 222, om ändring af 3 § 11:o) tryckfrihetsförordningen, begärdes ordet af:

Herr Branting, som yttrade: Jag har, herr talman, ansett det vara lämpligt, att vid remissen af denna motion ett ord fälles mot de, såsom det tyckes mig, fortgående försöken att i reaktionär riktning rubba vår gamla tryckfrihetsförordning.

Att anfallen mot denna gamla grundlag komma från högersidan innebär ingalunda, att vi på andra sidan skulle vara nöjda med den, sådan den för närvarande är. Vi ha färskt exempel på tillämpning af bestämmelser, hvilka, efter vår uppfattning, borde ha fått slumra i glömska. Vi ha sett åtal, väckta med anledning af det gamla stadgande, som, ifall det skulle bokstafligen tillämpas, skulle snart sagdt omöjliggöra hvarje mera ingående och närgående kritik af utländska förhållanden. Och vi hafva också sett exempel på förnyande af de, som man velat hoppas, af tidsmeningen afskrifna åtalen för s. k. religionsbrott. Men trots detta har det varit och är, såsom jag tror, ännu den allmänna uppfattningen, särskildt inom tidningsmannakretsar, att *på det hela* hafva vi för närvarande en tryckfrihetsförordning, hvarunder det fria ordet kan känna sig någorlunda tryggt, och att en revision, företagen i förtid och i otid, är en ganska betänklig sak. Men ännu mycket mera betänkligheter skulle det väcka, om partiella lagändringar af vidtgående innebörd vidtoges i tryckfrihetsförordningen, utan att densamma underkastades en fullständig granskning i ett sammanhang.

Det förslag, som i den motion, som nu skall remitteras till konstitutionsutskottet är väckt, innebär, efter min öfvertygelse, en den allra betänkligaste kautschuksbestämmelse, afseende utvidgade åtalsmöjligheter och trakasserimöjligheter på områden, där sådana redan förut i icke alltför ringa grad existera, men där i alla fall tryckfrihetsförordningen hittills gifvit skydd åt den fria rätten att meddela fakta.

Motionären föreslår, att såsom missbruk af tryckfriheten, ungefär såsom angripelser mot enskild man, skall anses »därest någon, i uppenbar afsikt att obehörigen ingripa i annans fria utöfning af yrke eller näring, genom offentligt meddelande eller på annat dylikt sätt utsätter honom för skada eller förlust». Jag vill här blott i förbigående påpeka, hvilket anmärkningsvärdt skydd för allt slags illojal konkurrens genom en sådan bestämmelses införande i tryckfrihetsförordningen skulle komma att uppstå. Jag vill också på-

minna om, att vi ju i pressen och på annat sätt under tryckfrihetslagens domvärjo hafva meddelanden i ganska stor utsträckning, hvilka väl kunna sägas tangera gränsen för det riktiga, meddelanden t. ex. om sådant, som man i dagligt tal benämner »humbugsmedicin». En kritik af ett sådant meddelande skulle uppenbarligen kunna sägas innebära ett ingrepp i annans fria utöfning af yrke eller näring, så länge som lagen icke förbjuder tillverkning af detta vissa medel, hvarmed en handlande drifver sin affär. Och det är alldeles klart också, att genom detta offentliga meddelande utsattes denne för skada eller förlust.

Remiss af en motion.
(Forts.)

Det är påtagligt, att man här beträder ett område, där den allra största försiktighet redan ur denna synpunkt skulle vara af nöden, och där den formulering, som motionären gifvit åt sitt förslag, lämnar anledning till de allra kraftigaste erinringar och invändningar. Men det är å andra sidan klart, att för honom har hufvudsaken i detta fall varit icke att utsträcka möjligheten till allehanda trakasserier mellan affärsmän inbördes, utan att — och lagförslaget är i detta afseende så öppet och tydligt som det öfver hufvud är möjligt — åstadkomma en ren *klasslagstiftning*.

Lagförslaget är lagdt så, att det tydligen åsyftar att på tryckfrihetsvägen införa ett nytt skydd af samma art som det, hvilket undantagsvis förefinnes i strafflagen sedan år 1899, och som är allmänt känt under ett namn efter förslagsställarens gårdsnamn. Förslaget innebär ett nytt skydd för de personer, hvilka inom arbetarrörelsen icke vilja ställa sig solidariska med sina kamrater, utan som uppträda mer eller mindre osolidariska, mer eller mindre öppet vägra att förena sig i sina kamraters åtgöranden, hvilka dock åsyfta att främja arbetarnes gemensamma intressen. Nu är härvid att märka, att detta skydd skulle afse icke den mer eller mindre stötande eller olämpliga form, hvori kanhända uttalanden af klander mot sådana arbetare hafva kunnat klädas någon gång vid föregående tillfällen och för framtiden kunde tänkas komma att klädas. Nej, det är mot själfva det faktum, att ett tillkännagifvande af dessa personers osolidariska förhållanden kan göras, som motionären vänder sig. Det är *icke* fråga om formen, såsom man möjligen skulle förmedlas att tro på grund af den i motionen intagna rikhaltiga samling af dylika meddelanden, som motionären plockat ut ur några årgångar af arbetarpressen, utan det är, såsom han klart framhåller, meningen, att själfva meddelandet, att den eller den arbetaren vid ett visst tillfälle t. ex. har uppträdt såsom arbetare på en byggnadsplats, som förklarats i blockad af fackföreningen, att, säger jag, själfva detta meddelande skulle vara förbjudet.

Det må kanske vid detta tillfälle vara nog att gentemot ett sådant försök uppställa den frågan: hvartill har den s. k. Åkarpslagen i själfva verket tjänat? Har den på minsta sätt varit ägnad att fylla de syften, hvilka vid densammas framförande antogos, ifrån det håll, där den drefs, skola komma att därmed fyllas? Nej, den har endast haft en enda betydelse, men såsom sådan en mycket stor och mycket olycksbringande betydelse, nämligen att *yltmerera*

Remiss af en
motion.
(Forts.)

förgifta den kamp emellan arbetare och arbetsgifvare, hvilken genom de intresse motsatser, som råda under nuvarande samhällsförhållanden, efter min uppfattning är oundviklig, men som kan föras på ofantligt olika sätt, föras under sträfvande till humanisering af stridsformerna eller föras under ökad förbittring och under ökade försök att å ömse sidor skada hvarandra. Om nu Riksdagen olyckligtvis skulle gå in på den väg, som motionären här har anvisat genom att föreslå ett nytt slags Åkarpslag — om jag får begagna detta häfdvunna uttryck — inom själfva tryckfrihetsförordningens ram, så är det min öfvertygelse, att resultatet skulle blifva precis detsamma. Verkan måste blifva, att arbetarna säga sig, att här har af Riksdagen införts ett nytt skydd, ett nytt *extra* skydd i tryckfrihetsförordningen för just de element inom arbetarklassen, hvilka velat visa sig osolidariska med kamraterna. Den psykologiska effekten af en sådan lagstiftning kan man nog förutsäga utan att behöfva därför vara någon profet.

Det förhåller sig nog på samma sätt med de öfriga punkter, i hvilka, enligt motionärens åsikt, denna motion skall göra tjänst, då den vänder sig mot blockadförklaringar och bojkottförklaringar. Jag skall naturligtvis icke vidare här ingå på detta vidsträckta ämne, men jag har velat konstatera, att afsikten med den föreslagna bestämmelsen är den, att det skall blifva förbjudet att meddela det *faktum*, att blockad existerar på en viss arbetsplats, att det skall blifva förbjudet att meddela själfva det *faktum*, att vissa varor inom vissa kretsar anses vara mindre tjänliga att begagna sig af, därför att de t. ex. tillverkats af strejkbrytare eller under sådana arbetsförhållanden, som icke svara mot arbetarnas anspråk på en människovärdig tillvaro. När man betänker, att här är fråga om ett förbud mot själfva denna rätt att meddela ett faktum, skall man nog inse, att man måste ha gått ofantligt mycket för långt, och att en sådan lagstiftning, fränset det orimliga och omöjliga i densamma, endast kan hafva till effekt att ytterligare uppegga lidelserna i den sociala kampen. Och denna brand har motionären funnit lämpligt att kasta in, medan aftalskommittén arbetar, medan inom den pågå meningsutbyten och man fördjupar sig i alla dessa inbördes sammanhängande viktiga frågor, som angå arbetsaftalet! Enbart hänsynen till detta faktum synes mig hafva bort förbjuda motionären att nu framföra en sådan tanke som den, hvilken ligger i hans motion.

Härmed är jag emellertid inne på den erinran, som jag till sist skall tillåta mig göra till denna motion. Den gäller själfva tidpunkten för densammans framförande. Vi hörde här redan vid remissen af statsverkspropositionen ord fällas, som gingo ut på att på något besynnerligt sätt resonera sig till att den på den gamla grunden af census stående Riksdagen skulle hafva ett slags bemyndigande, ja, ett slags moralisk skyldighet, rent af, att ålägga den kommande allmänna rösträttens Sverige vissa direktiv i afseende på frågor rörande den sociala lagstiftningen. För min del är jag af rakt motsatt mening. Om öfver hufvud taget den allmänna rösträttens stämman bör först få blifva hörd i några viktiga frågor, så skall det

väl vara i ett så ingripande spörsmål som detta, hvilket så nära berör just de samhällslager, som hittills genom rösträttslagstiftningen hållits utestängda från inflytande på äfven denna kammares sammansättning. När så är fallet, förefaller det mig, som om samma resonemang bör kunna gälla — och gälla med mycket starkt eftertryck — äfven i afseende på den gamla frihet, som, efter hvad jag tror, det svenska folket håller ofantligt högt, nämligen tryckfriheten. Det står för mig klart, att den allmänna rösträttens Sverige icke bör af den bortgående censusriksdagen få mottaga en kringskuren tryckfrihet, en tryckfrihet, som minskats i uppenbart klasslagstiftningssyfte.

Remiss af en motion.
(Forts.)

Dessa erinringar har jag, herr talman, för min del velat lämna beträffande denna motion på dess väg nu till konstitutionsutskottet.

I detta anförande instämde herrar *Blomberg, Lindqvist, Lindley, Tengdahl, Kropp, Thorsson, Nilsson* i Malmö, *Christiernson, Lindblad* i Göteborg, *Larsson* i Västerås, *Leksell, Karlsson* i Fjäl och *Carlsson* i Malmberget.

Herr Hildebrand: Herr Branting ansåg, att en grundlagsändring enligt det förslag, som jag tillåtit mig framställa i min motion, skulle bidraga till att förgifta den kamp, som pågår emellan arbetare och arbetsgivare, och skärpa lidelserna i den sociala striden. Det förefaller mig emellertid, som om den kamp, hvilken redan pågår, är tillräckligt förgiftad och att lidelsernas vågor redan gå alltför högt. Man försöker nu icke blott att förgifta lidelserna emellan arbetsgivare och arbetare, utan äfven att så ut frön till stadigvarande missämja — ibland också rätt våldsamma strider — emellan olika arbetargrupper.

Det är nu icke så, att man till belysning af hvad som här gäller behöfver leta upp material ur flere årgångar af den socialistiska pressen, såsom herr Branting trodde. Jag har med flit undvikit det orosfyllda året 1905 och i stället från det enda året 1906 plockat ihop, på måfå, ett 60- à 70-tal belysande meddelanden uti våra tre största städers socialistiska tidningar; men jag hade lika väl kunnat få ihop en 600 exempel som en 60 à 70. Här är fråga om saker, om hvilka de fleste af oss knappast hafva någon aning. Det är fråga om en mängd upprörande vålds- eller hotförfarande mot annorledes tänkande, förfaranden, mot hvilka samhället måste reagera. Vi tänka oss t. ex. en arbetsplats med 100 arbetare, af hvilka 50 tillhöra det socialdemokratiska partiet och de andra 50 äro annorledes organiserade eller också icke alls organiserade. Så uppstår fråga om strejk. Det är då de socialistiska fackföreningsmedlemmarne eller deras fackförbund, som enbart besluta om strejk eller icke. Så snart denna halfva af arbetarstyrkan fattat beslut om strejk, skall detta vara lag för de öfriga arbetarne, äfven om dessa senare ogilla strejkanledningen. Om dessa då stå kvar i arbetet, kallas de för strejkbrytare och förrädare, ehuru de alls icke varit med om strejkbeslutet och ehuru de icke tillhöra en socialistisk

Remiss af en
motion.
(Forts.)

fackförening, och de kunna förföljas i årtal. Jag har exempel på, att en man under år 1899 uppträdt som s. k. strejkbrytare och 1906, sju år efteråt, nödgats i tidningarna sätta in en offentlig afbön och anhålla om fackföreningens tillstånd till inträde i densamma samt stämpla sig själf som brottslig. Man ser af de afböner, som då och då i tidningarna intagas och i hvilka personerna i fråga få under-teckna förklaringar, att de uppträdt förrådiskt, brottsligt o. s. v., man ser af detta, hurudan påtryckningen varit under mellantiden. Det är alldeles klart — och man kan lätt taga reda på ofantligt många exempel på den saken — att de personer, hvilka icke vilja ingå i en fackförening, alltid utsätta sig för oerhörda trakasserier, och det är icke nog med, att de trakasseras på arbetsplatsen och, efter offentliga meddelanden i tidningarne, på matställen, i kaféer och på gatorna, utan deras motståndare intränga till och med i deras hem. Jag tänker, att alla hafva tid efter annan i tidningarna läst något exempel på våldsåtgärder mot dylika icke organiserade eller åtminstone icke socialistiskt organiserade arbetare. Jag har i min motion icke tagit in ett enda sådant exempel, ty jag har icke velat plocka ut det värsta jag kunnat hitta, utan försökt framställa det normala tillståndet. Men redan detta tillstånd tror jag vara af den beskaffenhet, att statsmakterna böra ingripa, om de vilja upprätthålla någon verklig rättsordning i detta land. — Jag skall tillåta mig att här uppläsa ett kort meddelande, som icke intagits i min motion. Det lyder så: »Vid ordinarie möte med Sv. Grof- och Fabriksarb.-förbundets afd. n:o 59 i Kristianstad söndagen den 4 febr. beslutades, att, enär Jöns Olsson å Ljunggrens verkstad ej kunnat förmås att ingå i organisationen, den bokkommissionsaffär han bedrifver är bojkottad från och med sadga dato, och uppmanas de som tänka skaffa sig lektyr hänvända sig till någon annan. Styrelsen.»

Det är icke nog med, att mannen själf skall trakasseras — och i vissa meddelanden användes uttryckligen ordet trakassera. Nu skall han också kommas åt ekonomiskt. Han har tydligen aldrig tillhört någon fackförening och icke brutit det ord han gifvit. Det är endast därför, att han icke ingått i fackföreningen, som han skall kommas åt ekonomiskt och hans bokkommissionsaffär bojkottas. Jag har tillåtit mig att i motionen intaga några exempel på sådana bojkotts-förfaranden, och jag tror, att det icke skall tariffvas mycken efter-tanke för att man skall inse hvad dessa meddelanden i pressen till arbetskamraterna om bojkottning af arbetare och mindre närings-idkare betyda i vårt samhälle. Det kan betyda ruin för dessa personer, om de icke foga sig efter vederbörandes önskan och inkomma med afbön. Men när en person för att offentligen göra afbön inkommit med en skrift med sitt fullständiga namn inunder och beskyller sig själf för alla möjliga fula saker, så kan det hända, att, efter det afbönen står införd i tidningen, föreningens styrelse funnit sig böra afslå afbönen, det vill säga en sådan man har fått schavottera i tidningen offentligen utan att ändå få det lugn, som han åsyftat genom att på detta sätt gifva efter för påtryckning.

Södermera hafva vi en annan grupp af meddelanden, och det är blockadmeddelandena, åt hvilka herr Branting gifvit en mycket vacker definition; och han har anmärkt, att man väl ändå icke kunde förbjuda, att det faktum meddelades, att blockad vore förklarad. Jag har i min motion påpekat, att det är naturligt, att i en sådan strid en fackförenings eller ett fackförbunds styrelse bör äga fullständig rätt att meddela dylika beslut åt sin förenings eller sitt förbunds medlemmar och tillhålla dem att rätta sig efter slutet. Men det är mot krafvet på att, så fort dessa blockadmeddelanden äro offentliggjorda, de skola vara gällande lag för allt Sveriges rike och allt Sveriges folk, som jag tror, att man på det bestämdaste måste reagera. Här göras oafbrutet försök att med minoriteten inom folket bestämma öfver hela folket, och vågar någon af de utomstående komma och bryta med den själftagna lagstiftningsåtgärden och dess utöfning, som här kommit till synes, så skall han trakasseras, till dess han kommer med en afbön i den socialistiska pressen, och det kan då, såsom jag nämnde, hända, att denna afbön afslås.

Motion af en motion.
(Forts)

Men det är icke nog med detta, utan det är på ett alldeles speciellt sätt, som dessa blockadmeddelanden verka, det är ett brytande mot den rättsordning, som i vårt land finnes på grund af grundlagsenligt antagna lagar. Om t. ex. en man köper en tomt med en därå uppförd halfärdig byggnad af en konkursmassa — den föregående ägaren har blifvit försatt i konkurs — och beräknar det pris han betalar med hänsyn till kostnaderna för fullbordandet af byggnaden, så kan det hända, att, när han kommer för att fullborda byggnaden, han mötes af kraf från de förutvarande arbetarna på mycket stora belopp, kraf, som dessa arbetare eller deras förening icke bevakat i konkursen och som de således icke på lagligt sätt sökt utfå, men som framställas på sådant sätt, att den inköpta egendomen är af så godt som intet värde, om icke den nya köparen betalar denna skuld fullt ut. Här är således ett försök att skapa en bestämmelse om behandling af skuldfordringsmål på annat sätt än lagen föreskrifver, och här uppträda dessa arbetare på en gång som åklagare, domare och exekutor. Jag tänker, att endast ett sådant exempel torde vara tillräckligt för att visa att hvad som här är fråga om är något som bryter mot rättsordningen, något som samhället måste reagera mot, för så vidt icke ett verkligt rättslöshetstillstånd skall uppkomma.

Slutligen talade herr Branting äfven om tryckfrihetsförordningen såsom ett palladium, som icke borde vidröras. Härom skulle jag endast vilja säga, att tryckfrihetsförordningen har varit god att hafva och är det fortfarande, men att man förvisso kan säga med en liten ändring af ett allmänt talesätt, att tryckfrihetsförordningen är till för samhällets skull, men icke samhället för tryckfrihetens skull.

Herr Lindqvist: Som jag en lång följd af år haft tillfälle att på mycket nära håll följa de bestämmelser, som här berörts i diskus-

Remiss af en
motion.
(Forts.)

sionen i dag och hvilka motionären afser att träffa med sitt yrkande, så anser jag mig böra i denna debatt säga ett par ord. Motionären framhöll nyss från denna talareplats, att kampen mellan arbetare och arbetsgifvare redan nu är tillräckligt förgiftad. Jag skall icke för mitt vidkommande söka afgifva något svar på frågan om hållbarheten i det påståendet. Men är detta påstående sant, så torde det vara nödigt att undersöka, huruvida det förhållandet kan förändras och bör förändras på det sätt, som motionären tillåtit sig föreslå i sin motion om ändring i tryckfrihetsförordningen, eller huruvida man icke då skulle nödgas att gå ett godt stycke längre, om man skulle afse att få bort något sådant, som motionären här antydt förefinnas.

Jag vill erinra om, att när tvist uppstår mellan arbetare och arbetsgifvare eller mellan dessas organisationer, och man söker, hvilket man nu för tiden alltmera vill åvägabrinda, att åstadkomma förhandlingar mellan parterna, så äro i regeln dessa förhandlare från de olika starka organisationerna i bästa samförstånd samt äro besjälade af liflig åtrå att på förhandlingarnas väg åstadkomma en öfverenskommelse och såmedelst förebygga en uppsplitande arbetsinställelse och en mängd andra strider, som inverka rubbande på förhållandena. När man betraktar vår press, hvilken skall regleras af vår tryckfrihetsförordning, blir man genast medveten om, huru den press motionären företräder och alldeles särskildt det organ, för hvilket han är representant, icke alls drager i betänkande att bedrifva en upphetsningspolitik, som, jag vågar påstå det, mången gång ofördelaktigt inverkar på de förhandlingar, som föras mellan parterna. Jag är därför för mitt vidkommande öfvertygad om, att den konservativa pressen genom sina upphetsningsartiklar vid sådana tillfällen åstadkommar betydlig fara för vållande af skada och förluster genom att på det viset framkalla stora förödande konflikter, hvilka vi eljest möjligen kunde hafva undgått. Det synes mig därför icke vara välbetänkt, då motionären här med sådan skärpa framhäfver det oriktiga och onaturliga i att från arbetarsidan man vid vissa tillfällen offentliggör de personer, som handlat osolidariskt i den kamp, som pågår i landet och som nu tagit sin bestämda form. Men när han riktade anmärkningar däremot, så synes det, att det skulle hafva varit riktigast, om han också gifvit meddelande om ett förhållande, som utan tvifvel icke för honom är obekant, nämligen det sätt, på hvilket arbetsgifvarna själfva gå till väga i denna kamp. Motionären har här angifvit, att vår press offentliggör namnet på en arbetare, som uppträder som strejkbrytare, och på det sättet utöfvar förföljelse. Sätta vi den åtgärden mot den, som användes på arbetsgifvarnas sida, så undrar jag, om arbetsgifvarnas sätt att gå till väga är mera rekommenderbart eller lättare att försvara. Det är oss nog alla bekant, att arbetsgifvarne i stor utsträckning använda ett blockadsystem i form af så kallade svarta listor, därvid de sins emellan fatta beslut att bestämdt från arbete utesluta vissa för dem misshagliga arbetare, som deltaga i konflikter eller eventuellt på annat sätt uppträda som talemän för sina kamrater.

Det medlet är utan tvifvel fullständigt effektivt, men den saken kan ju arrangeras i tystnad. Man behöfver icke skrifu därom i dagspressen. Arbetsgifvaregruppen är icke så stor som arbetarnas grupp, hvilken är inrangerad i sina organisationer, och man uppgör saken på kontoren och genom sina telefonledningar. På det sättet träffar man ohjälpligt och alldeles visst och säkert den man vill komma åt, men detta kommer icke till allmänhetens kännedom.

Remiss af en motion.
(Forts.)

Jag har samma uppfattning som herr Branting, att det yrkande motionären här framlagt måste stämplas som en ny undantagslag och en Åkarpslag n:o 2, och jag är viss om att det skulle vara olyckligt för Sverige, om motionen bifölles. Det skulle icke bidraga att skapa arbetsro och samförstånd mellan de kämpande partierna, mellan de kämpande makterna här i landet, hvilket ju åsyftas; jag är öfvertygad om, att det skulle hafva en motsatt verkan. Det är därför, herr talman, jag velat i dessa korta satser uttrycka min uppfattning om motionärens yrkande, och jag hoppas, att vederbörande utskott skall taga hänsyn äfven till de meningar, som framkommit från detta håll.

Herr Branting: Jag vill blott tillägga några få ord med anledning af hvad motionären här yttrat. Han framhöll själf, att hvad som syntes honom vara det mest betänkliga vore dessa blockadmeddelanden, hvilka, såsom orden föllo, vederbörande gjorde anspråk på skulle vara gällande lag för alla. Det är mot detta anspråk, som han vill, att samhället skall reagera, och det är med afseende på det, som han åberopar, att man måste skaffa sig en ny lagstiftning. Han tillade, att det här endast är tal om en minoritets obefogade anspråk och öfvergrepp. Men jag vill då fråga: Huru är det möjligt, att då samhället redan har en lagstiftning, som går ut på skydd mot hot och våld af detta slag, en alldeles extra sådan som berör hithörande frågor, huru är det då möjligt, säger jag, att man skall behöfva ytterligare lagstifta å tryckfrihetens område för att förbjuda att lämna ett offentligt meddelande af ett visst faktum? Det förefaller mig, som om motionären genom sitt erkännande här visat oklarheten i sin tankegång på ett ännu tydligare sätt än eljest, och att äfven detta kanske kan vara en värdefull vinst af den lilla diskussion, som här förts vid remissen af förevarande motion.

Herr Lindblad i Närlunda: Herr talman! Äfven jag skall be att få tillägga ett par ord. Det fälldes ett uttryck här af samtliga talarne, att förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare hade blifvit förgiftadt, ja, att det skulle blifva än mer gift inblandadt däri. Förvisso är det så. Det synes, som om genom vissa tillskyndares förmedling detta gift är på väg att allt vidsträcktare spridas i vårt land. Ända till de senare åren har dess bättre socialismen varit lokaliserad till industricentra och städerna. Men genom vissa tillskyndares hjälp synes man nu mer och mer söka sprida rörelsen äfven på landsbygden, bland jordbrukets lugna idkare. Det är detta, jag nu ville något uppehålla mig vid. Och jag tror, att motionärens

Remiss af en
motion.
(Forts.)

tankegång — som jag dock icke närmare hunnit taga del utaf, ty åtskilliga andra göromål hindra en att följa med alla de frågor, som vid riksdagens början komma fram — är riktig; och jag för min del måste till fullo sympatisera med hans sträfvan att vilja här söka sätta en damm. Jag anser, att samhället, för så vidt det skall fylla sin uppgift och värna den arbetssökande och arbetsbehövande delen af vårt folk, har plikter mot dessa lugna element, som ingenting hellre begära än att få arbeta och *arbeta i lugn och fred*, att utfinna ett sätt att råda bot på öfverklagade missförhållanden. Sättet, ja, det förstå de icke, men de fordra, att *Riksdagen* skall kunna finna det sättet. Därför anser jag också det vara vår plikt såsom riksdagsmän att — låt vara att motionärens framställning skulle vara i viss mån famlande, såsom någon talare påstått — dock understödja motionärens syfte, som enligt min tro är behjärtansvärdt och i allo lofvärdt.

Jag kan icke nog framhålla faran för hela vårt land, om den socialdemokratiska rörelsen skall spridas från industrihårdarna till modernäringen. Ty där, mina herrar, hafva ni icke att räkna bara med personlig arbetskraft och maskiner, utan ni hafva också andra faktorer att taga hänsyn till — och dem råder ingen människa öfver. Men de ansträngningar, som göras från åtskilliga håll att utså missnöje och split mellan landsbygdens lugna och sträfsamma arbetare och deras arbetsgifvare, som dock ställt sig i spetsen för att skapa fram dessa ofta nog klena skördar i ett kargt klimat — dessa uppvinglingar, det få herrarne ursäkta, se vi med allt annat än glädje; vi se dem såsom ett mot oss riktadt slag. Jag tror socialdemokratiens mål nu närmast är att politiskt samla allt Sveriges folk i sin hand, men att man ändå får lof att räkna med andra faktorer, som det är nödvändigt att taga hänsyn till; skola ni få fram något af vår moder Sveas karga jord, fordras *både* arbetsgifvare och arbetstagare; och båda dessa parter behöfva omhuldas.

Jag har af intresse för saken ställt mig såsom åhörare vid en socialistisk debatt här uppe i Stockholm. Tyvärr var jag hindrad att öfvervara den ända till slutet. Mitt närmaste intresse var att höra hvad en kyrkans tjänare hade att anföra, när han vände sig till ett Stockholms-auditorium för att klargöra förhållandena ute på landet. Herrarne veta allesammans, hvilken man jag åsyftar. Jag hade helt flyktigt hört honom uppträda en gång förut, jag hade äfven läst hans bok och jag ville höra, huru han för Stockholmspubliken ämnade popularisera jordbruksarbetarefrågan i vårt land; han började med en ursäkt, att han kommit med vilseledande uppgifter, och han uttalade sin högaktning för att han bland dem, som korrigerat honom, äfven träffat personer, som gjort det på ett humant sätt. Detta var ju ett vackert erkännande att börja med. *Men icke för ty upprepades samma vilseledande uppgifter om igen under föredragets gång!* Han framhöll, huru svårt landtbruksarbetarne hade det, och han upplyste — det var väl för att uppbygga stockholmarna — därom — att det är omänskligt att begära, att kvinnorna i jordbrukets tjänst »skulle mjölka 20 à 25 kor dagligen.» Det vet

nu litet hvar, som känner till landtbruk, att detta är en fysisk omöjlighet. Det är icke värdt, att någon försöker att påstå det. Och han lämnade äfven oriktiga uppgifter i fråga om arbetstiden; fastän han blifvit vederlagd och erkänt detta, kom han ändå på nytt fram härmed. Jag tänkte för mig själf: får en präst i sitt offentliga uppträdande gå till väga på det sättet? och finnes det då icke ett konsistorium, som kan tillhålla honom att, ifall han skall uppträda offentligt, så skall han lämna sanningsenliga uppgifter? Men det tyckes icke behövas ens för dem, som stå under en myndighet. Jag fick icke tillfälle att åhöra hans framställning ända till slutet och det kanske också var onödigt. Men så, mina herrar, kan en person, när man blott vill agitera, öfverdrifva eländet bland våra jordbruksarbetare. Själfva känna de det och hafva det också i allmänhet drägligt nog.

Skulle nu afsikten hos denne talare hafva varit att endast väcka medkänsla hos Stockholmspubliken för vårt jordbruks utöfvare, så må han ju gärna framhålla, att vi ingalunda hafva det så prisvärdt på landet, som vi själfva skulle kunna önska. Men jag tror, att han tar miste om botemedlet och sättet för åstadkommande af bättre förhållanden. Ty jag tror, att han endast utsår missnöje, split och ovilja mellan arbetare och arbetsgifvare, och utaf detta utsäde tror jag ingalunda på några lyckliga följder. Men å andra sidan får man väl ej stanna vid att blott konstatera, huru svårt det verkligen är på landet och huru man skulle önska, att det vore bättre, utan man må väl också tänka sig, *huru* man vill reformera och huru man må kunna bereda möjligheter att betala högre löner. Då mötes man från socialdemokratiskt håll vid innevarande riksdag med framställning om suspenderande af spannmålstullarna! *Detta* skulle således vara botemedlet för jordbruket att *kunna betala sina arbetare bättre löner!* Ja, herrarne få ursäkta, att jag förstår icke den logiken; jag förstår icke, huru herrar socialister vilja bota missnöjet på landsbygden mellan arbetsgifvare och arbetstagare med *mindre* betalning. Men låtom oss erkänna, att, när det gäller att skydda jordbruket, *då* är den beprisade solidariteten mellan arbetarne i industrien och arbetarne i landtbruket genast borta. Det är man då alldeles på det klara med.

Dessa enkla synpunkter har jag velat framhålla såsom ett tillägg till hvad som här blifvit taladt i hithörande frågor.

Herr Christiernson: Herr talman! Motionären har här med berömvärd försiktighet försökt att få fram, att motionen är tillkommen i samhällets intresse — för att skydda samhället. Men jag tror, att han är mindre tacksam mot den siste talaren, som alldeles tydligt sagt ifrån, med den instinkt som han har i denna sak, att motionen är tillkommen *mot socialismen*. Och jag ber att få stryka under detta.

Hela det resonemang, som fördes af den siste talaren, gick just ut på detta, att vi måste hafva skydd mot den importerade rörelsen — för min del finner jag det märkligt, att den både försvararen

Remiss af en motion.
(Forts.)

Remiss af
en motion.
(Forts.)

af den importerade protektionismen inlade en sådan indignation i detta ord: *importerade*. Jag trodde tvärtom, att det skulle glädja honom, att det dock finnes en viss likhet mellan socialismen och de sträfvanden han företräder, äfven om han icke kan få fram någon annan likhet.

Jag begärde ordet för att stryka under just detta, att herr Lindblad framhöll, att enligt hans uppfattning var motionens stora och goda egenskap, att den var riktad mot socialismen. Och det är naturligtvis också herr Hildebrands innersta tanke, fastän det ju är så bra, om man kan kläda det under den skyddande förklädnaden — samhällets skydd. Men jag tror icke, att samhället — det vill säga den stora delen af samhället, icke den lilla grupp, som herr Hildebrand representerar och tillhör — skall med så särdeles stor förtjusning mottaga budskapet om denna motion. Man får hoppas och har anledning att tro, att Andra Kammaren, som alltid visat sig mån om att skydda tryckfriheten i Sverige, icke skall gå med på att afknappa den, äfven om den frestande förledaren skulle vara en publicist, ett förhållande, som jag såsom själf publicist här ber att få beklaga.

Herr Thorsson: Herr talman! Herr Lindblad har beträffande den föreliggande motionen för landtmännen i denna kammare sökt visa, att den »importerade» rörelsen, hvilken han riktade sig emot, skulle åstadkomma så synnerligen mycket ondt genom att den vänder sig icke allenast till industriarbetarne, utan äfven till jordbruksarbetarne; och han får ur detta resonemang fram, att därför att jordbruket har att kämpa mot makter utaf betydligt större styrka — makter öfver hvilka människan icke kan råda — än industrien har att kämpa emot, skulle jordbruket intaga en särställning, som gjorde, att det skulle få lof att arbeta uti större ro och större lugn än industrien. Nu är det väl på det sättet, att utaf jordbrukets afkastning liksom utaf industriens afkastning de, som arbeta, skola hafva sin behöriga del. Den ärade talaren sökte få fram, att arbetsklassen, som är sysselsatt på jordbruksområdet, får denna sin behöriga del, och att påstå motsatsen vore rena illviljan; han anförde att en talare här i Stockholm fört fram oriktiga uppgifter angående landtarbetarnes arbets- och lönevillkor, och detta skulle utgöra ett bevis på att organisationsarbetet på landsbygden är obefogadt.

Jag har ganska mycket sysslat med förhållandena på landet, och jag har för några år sedan sökt genom utdrag ur de olika arbetsaftalen få ut, huru stor anpart, som jordbruksarbetaren får för sitt arbete. Och jag får säga, att den undersökningen öfvertygade mig om, att jordbruksarbetarne hade lika stor rätt och samma intresse af att organisera sig som hans medbroder industriarbetaren.

Deras löneförhållanden och deras existensvillkor voro icke af den beskaffenhet, att de kunde lefva en fullt *människovärdig* tillvaro, och denna deras ställning berättigade dem då att med organisationens hjälp skaffa sig en bättre ekonomisk tillvaro.

*Remiss af
en motion.
(Forts.)*

Nu tror den ärade talaren, att ett bifall till den föreliggande motionen skulle vara ägnadt att förminska det pågående agitations- och organisationsarbetet på landet. För min del hysar jag den uppfattningen, att denna motion, om motionären har afsett detta, icke skulle, äfven för den händelse Riksdagen komme att bifalla densamma, på något sätt vara ägnad att förminska agitationen och organisationen bland jordbruksarbetarne. Jag anser, att Riksdagen bör afslå motionen och icke lämna den sitt bifall.

Den ärade talaren sökte slutligen bevisa inkonsekvensen uti att socialdemokraterna här hade begärt spannmålstullarnas upphäfvande, och han ville därigenom visa, att jordbrukarne komme uti en särskildt dålig ställning. Då tullskyddet infördes, skedde detta under synnerligen låga spannmålspriser. Vi ha nu sådana pris på spannmålen, att jordbruket enligt mitt förmenande skall kunna stå ut i den allmänna striden utan detta skydd. Det kan ju hända, att jag härutinnan icke har den rätta synen på tingen. Jag kan emellertid nämna, att jag under november månad företog en resa upp till Dalarne och att, så snart jag på denna resa hade kommit inom den småländska gränsen, stod det ute på markerna mycken säd, som man icke lyckats berga på grund af det dåliga vädret. Under min resa uppåt landet märkte jag, att för hvarje landskap jag reste genom, blefvo dessa sädesskylar allt talrikare och talrikare; och när jag slutligen genomkorsade Dalarne i olika riktningar, så visade sig, att i hela detta landskap nästan all hafre stod ute, ja till och med öfversnöad. Om man under sådana förhållanden söker ett skydd i tullar för dessa jordbrukare, då förstår jag heller icke, hur man resonerar, ty skola nu dessa jordbrukare, synnerligen de mindre, köpa in utsädet till ett högre pris än de genom sänkning af tullen skulle sättas i tillfälle att inköpa det för, då blefve det väl betydligt svårare, åtminstone för dessa jordbrukare, att äfven med den bästa vilja i världen kunna tillgodose arbetarnes anspråk på högre lön. Så har jag resonerat, och denna tankegång har äfven i viss mån bidragit till, att jag anslutit mig till den motion, som afgifvits af socialdemokraterna i syfte att få spannmålstullarna nedsatta.

Herr Hildebrand: Herr talman, mina herrar! Representanten för Helsingborg yttrade, att jag skulle ha uteslutande eller »försiktigtvis» — tror jag han sade — talat om, att det här gällde samhällets rätt, men att en senare talare kom fram med hvad det egentligen gällde, nämligen att det var en strid mot socialdemokraterna. Ja, naturligtvis är det samhällets rätt, som det här gäller, därför att motionen riktar sig emot verkliga öfvergrepp, riktar sig emot ett hot, som innebär farliga konsekvenser; men därför att socialdemokraterna inom landet här gått i spetsen, så riktar sig motionen naturligtvis aldeles direkt mot det socialdemokratiska partiet. Detta är en sak, som jag icke alls vill försöka dölja, men motionen riktar sig mot det socialdemokratiska partiet endast i den mån det gör sig skyldigt till verkliga öfvergrepp. Socialismen är ju en andlig rörelse och äger naturligtvis berättigande att finnas till och spridas

Remiss af
en motion.
(Forts.)

inom landet såsom andra andliga rörelser. Den skall bekämpas såsom en andlig rörelse med andliga medel. Här gäller det endast en del af den socialdemokratiska taktiken, och denna taktik, i hvad den afser ett hot och eventuellt våld, är så mycket farligare, som, när två grupper medborgare stå mot hvarandra, den grupp, som tar till sådana medel, alltför lätt tvingar motsidan att så småningom gå öfver till samma medel. Det är därför, som det finnes en dubbel syftning i min motion. Jag har påpekat ett par fall, då hottaktik från arbetarnes sida har fört med sig hottaktik äfven från arbetsgifvarnes, och jag tror, att om man icke försöker hämma denna utveckling, så komma vi att bevittna nya och mycket sämre och mera uppsplitande former af den sociala striden.

Jag skulle äfven här kunna uppläsa redaktionella varningar inom den socialistiska pressen själf mot det öfverhandtagande meddelandet af namn. Det har varit så, att på vissa håll redaktionerna insett det orätta och betänkliga i detta och äfven öppet gifvit uttryck åt sina betänkligheter, men det är tydligen de hätskare inom fackföreningarne, som tvingat fram denna massa af meddelanden. Det är icke så, som herr Lindqvist ville göra troligt, att det endast kommer då och då dylika meddelanden, utan jag tror, att herrarne i hvarje nummer af t. ex. »Arbetet» kunna finna flera hithörande exempel.

Slutligen ber jag att få påpeka, att den omständigheten, att så många representanter för den socialdemokratiska gruppen här inom kammaren ha uppträdt i denna remissdebatt, tydligen visar, att de själfva inse, att det här gäller en mycket ömtålig sak, och för det erkännande, som ligger häri, ber jag att till denna grupp få framföra min tacksamhet.

Herr Zimdahl: Herr talman! Jag skall icke yttra många ord, men jag har icke velat låta detta tillfälle gå mig ur händerna utan att förklara, att jag är fullkomligt ense med motionären. Jag är också förvissad därom, att tusen och åter tusen stå på samma ståndpunkt. Den opposition, som motionen väckt här i dag från socialdemokratiskt håll, visar, att motionen bör tas under den mest allvarliga ompröfning af konstitutionsutskottet, och jag för min del kan icke annat än på det lifligaste önska framgång åt motionen i fråga.

Herr Branting: Den ärade motionären förklarade sin tacksamhet mot de socialdemokrater, som uppträdt i denna sak och därmed visat, att hans förslag berörde en för dem ömtålig punkt.

Jag får säga, att för mig står saken så, att det är en heder för vår grupp att ha visat ett intresse af den styrka, som här kommit fram, redan med detsamma en sak bragts på tal, som afser en betänkelig och långt tänjbar inskränkning uti vår nu lagfästa tryckfrihet. Jag kan icke finna annat än att en sådan ömtålighet om tryckfrihetens bestånd måste vara ägnad att visa, att vi verkligen i detta afseende äro — något som man understundom behagat be-

strida — ett frihetsparti, och att vi själfva hafva allt skäl att öfver den saken vara tillfredsställda.

Den ärade talaren har gjort några erinringar om, att han i sin motion påvisat vådorna af den »hottaktik», som från arbetarnes sida skulle bedrifvas, äfven genom de vådliga konsekvenser, som denna taktik skulle ha medfört på andra områden, därmed syftande på ett par bojkottningsförsök mot ett par radikala tidningar. Jag för min del får säga, att detta har varit den mest hårdragna konsekvens man öfver hufvud taget kan tänka sig. Det är bra långt gånget, då man förklarar, att *därför* att understundom en bojkottningstaktik användts af arbetare mot vissa varor, så har det gjorts försök af konservativa handlande att, på grund af missnöje med vissa tidningars uppträdande i politiska ting, undandra dem sina annonser. Det förefaller mig vara ett besynnerligt sätt att argumentera.

Men för öfrigt ber jag att till sist få erinra därom, att den taktik, mot hvilken denna motion vänder sig, icke är, som både motionären och några andra talare här framhållit, ett speciellt socialistiskt system, utan det är någonting, som följer med *all fackföreningsrörelse*, någonting, som ligger i denna organisationsforms natur, då den nämligen måste sträfva till att få respekterade i största möjliga utsträckning de beslut, som fattats bland dess medlemmar och inom dess organisation. Det är alldeles uppenbart, att i samma stund, som man vänder sig mot möjligheten att offentligt förklara, att på en arbetsplats råder en konflikt, så försvagar man i väsentlig mån möjligheten till arbetarklassens framryckande på den fackliga vägen, och man riktar då ett dråpslag, i fall detta försök lyckas, gentemot en rörelse, som — med alla sina möjligen förefintliga felgrepp i detalj — dock i *stort* sedt varit, såsom ingen annan lyftande och välgörande för den svenska arbetarklassens sociala ställning.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Kammaren beslöt öfverlämna ifrågavarande motion jämte de i anledning af densamma afgifna yttrandena till konstitutionsutskottet.

§ 8.

Vidare hänvisades herr *J. E. Centerwalls* motion, n:o 223, till konstitutionsutskottet och herr *F. Bergs* i Stockholm *m. fl.* motion, n:o 224, till statsutskottet.

§ 9.

Föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 3, i anledning af justitieombudsmannens framställningar om ändringar af 22 kap. 14 § strafflagen och 23 kap. 4 § samma lag.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 10.

Om ändring
af vissa be-
stämmelser i
24 kap.
strafflagen.

Till afgörande förelåg härefter lagutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring i vissa bestämmelser i 24 kap. strafflagen.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med anledning af justitieombudsmannens förevarande framställning, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t föranstalta om utredning, i hvad mån en omarbetning af 24 kap. strafflagen i den af justitieombudsmannen angifna riktning kunde vara af behofvet påkallad, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lag, hvartill en dylik utredning kunde gifva anledning.

I afseende å utskottets motivering hade reservationer afgifvits af herrar *Lindhagen* och *Zetterstrand*.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Lindhagen yttrade: Herr justitieombudsmannens förevarande framställning kan i stort sedt sägas gå ut på beredande af ökadtt skydd för nyttjanderättshafvares rätt till skog och mark. Lagutskottet har emellertid icke tilltrött sig att på rak arm kunna godkänna den af justitieombudsmannen föreslagna formuleringen af de ändringar, som han påyrkat, utan har ansett, att man borde få något rådrom för att närmare öfverväga denna fråga, hvilken i vissa punkter kan vara ganska invecklad och gifva anledning till olika synpunkter. Lagutskottet har dock i sin motivering hänvisat till de synpunkter, som justitieombudsmannen gjort gällande beträffande denna fråga.

Dessutom har lagutskottet i slutet af sitt betänkande å sid. 10 tillagt en egen synpunkt af följande innebörd: »Vid en sådan utredning — om hvilken endast Kungl. Maj:t lämpligen kan föranstalta — torde därjämte böra komma under öfvervägande, huruvida och i hvilken omfattning det må vara lämpligt att bringa bestämmelserna i 24 kap. i större öfverensstämmelse med strafflagens stadganden rörande egendomsbrott, som hafva afseende på andra än de i detta kapitel behandlade förmögenhetsrättigheter.»

För min del får jag verkligen säga, att jag icke riktigt förstår hvad som ligger under detta. Det kan möjligen vara ganska farligt att gå allt för långt in på denna väg, så att man t. ex. skulle likställa sådan åverkan, hvarom här är fråga, med tjufnadsbrott. Men såvidt jag rätt uppfattat diskussionen inom utskottet, låg till grund för detta tillägg endast ett ganska ofarligt teoretiserande, gående allenast ut därpå, att man borde tillse, att det blefve konsekvens i lagstiftningen rörande fast och lös egendom, så långt detta låte sig göra. Jag har därför för min del låtit denna sak passera.

Jag har däremot icke kunnat förstå, hvarför lagutskottet icke

velat vara med om att äfven de synpunkter som i reservationen framhållits, borde få komma under öfvervägande vid den ifrågasatta utredningen af förevarande ämne.

Såsom herrarne kanske erinra sig, väckte herr Hörnstén i fjol motion om, att man borde genom lagstiftning något mera trygga den rätt till husbehovsvirke, som i vissa delar af landet tillkomme en mängd personer, isynnerhet inom torpareklassen, hvilken rätt äfventyrades, speciellt genom den pågående utvecklingen af trämassfabrikationen, som medförde, att både jordägare och de, som förvärfvat afverkningsrätt till skog, toge rubb och stubb, så att de, som hade sig tillförsäkrad rätt till uttag af husbehovsvirke, icke finge möjlighet att kunna begagna sig af denna förmån.

Denna framställning afstyrktes emellertid af lagutskottet vid förlidet års riksdag, och detta på den grund, att utskottet ansåg, att det vore ju alldeles klart, att en dylik rätt till husbehovsvirke är tryggad enligt gällande lagstiftning, »om blott» — sade utskottet — »bestämmelserna i kontraktet äro affattade med nödig fullständighet och tydlighet». Men just där har man att finna orsaken till att det praktiska behovet härvidlag icke blifvit tillgodosedt, ty i nästan alla dylika kontrakt står endast det, att man har rätt till husbehovsvirke; och vår domstolspraxis tenderar därhän, att man visserligen har rätt att uttaga husbehovsvirke, men att detta icke hindrar skogsägaren och den, som har nyttjanderätt till skogen, att för sin del uttaga all afverkningsbar skog, och sedan får den till husbehovsskog berättigade söka att, bäst han kan, få sin rätt tillgodosedd.

Denna lagutskottets afstyrkande hemställan af den i ämnet då väckta motionen bifölls af båda kamrarna, i Andra Kammaren dock efter votering, där en afsevärd minoritet uttalade en opinionsyttring till förmån för hvad jag skulle kunna kalla torparnes skogsfråga.

Nu må jag verkligen säga, att då justitieombudsmannen särskildt tagit upp den frågan, huru man skall kunna bättre, än enligt gällande lag är möjligt, skydda dem, som ha nyttjanderätt till skog och mark, bör väl om någon fråga också den, som jag nu påpekat, blifva föremål för öfvervägande och utredning. Det är därför icke sagdt, att en lösning af densamma i nyss antydd riktning skall kunna i allo blankt tillstyrkas, men nog bör man väl kunna se till, hvad som kunde göras i detta afseende.

Utskottet har dock icke velat vara med om något sådant, på skäl, som jag icke riktigt kan fatta, hvad de egentligen innebära. Det föreföll mig emellertid, som om en del af meningarna inom utskottet gick i den riktning, att torpare icke borde ha en dylik rätt gentemot skogsägare eller nyttjanderättshafvare till skogen i dess helhet.

På de skäl, jag nu anfört, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen på det sätt, att jag yrkar, att Andra Kammaren måtte antaga lagutskottets hemställan, men med tillägg i motiveringen längst ned å sid. 10 efter den mening, som börjar med orden »vid en sådan utredning» och slutar med »förmögenhetsrättigheter», af följande stycke: »äfvensom den i vissa delar af riket

*Om ändring
af vissa be-
stämmelser i
24 kap.
strafflagen.
(Forts.)*

Om ändring
af vissa be-
stämmelser i
24 kap.
strafflagen.
(Forts.)

mycket brännande frågan, att innehafvare af rätt till husbehofsvirke fråg skog, som äges eller disponeras af annan, må kunna erhålla skydd gentemot en afverkning, hvilken äfventyrar eller omintetgör berörda förmåns uttagande ur skogen.»

Nu är visserligen sant, att ett bifall till denna framställning icke kommer att föranleda något riksdagsbeslut, men det innebär i alla fall en opinionsyttring, och jag tycker verkligen, att Andra Kammaren kunde vara så hygglig emot denna icke obetydliga klass af småfolk, att den uttalar sig för, att äfven den af mig framhållna frågan, som för nämnda klass är en vitalfråga, blir föremål för utredning samtidigt med att öfriga hithörande frågor utredas. Om kammaren afgifver en sådan opinionsyttring, kommer nog den af mig förordade utredningen att verkställas, men afslår kammaren mitt yrkande, hyser jag stor farhåga för, att den i reservationen berörda frågan icke heller i sammanhang med den nu ifrågasatta utredningen kommer på tal.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till min framställning om det tillägg i motiveringen, som jag nyss tillät mig föreslå.

I detta yrkande instämde herrar *Hörnsten* och *Larsson* i Lund.

Vidare anförde:

Herr Eriksson i Älgered: Herr talman! Beträffande den fråga, som det här gäller, nämligen innehafvares af afsöndrade lägenheter samt torparens rätt såväl till husbehofsskog för åbyggnader och för dessas underhåll som till vedbrand, har det anmärkts, att möjligheten för dem att kunna få denna sin rätt tillgodosedd berodde på kontraktets klarhet och affattning. Men för att något egentligt skydd, något skydd, som kan vara af värde, skall kunna åstadkommas, måste det från dessa lägenhetsinnehafvares eller torparens sida finnas inteckning i grundägarens hemman. Denna inteckningsrätt har i många fall blifvit försummad, och där så skett, lär det i sanning icke vara någon lätt sak för lägenhetsinnehafvarne eller torparne att kunna för sig åstadkomma denna inteckningsrätt. Vidare är att märka, att okunnigheten i hithörande saker ännu är så pass stor på landsbygden, att man, när nya kontrakt uppgöras, vanligen underlåter att i samband därmed tillförsäkra sig en dylik inteckningsrätt, hvilket ju alltid måste betraktas som en försummelse.

Om vi emellertid först fästa oss vid det fall, där en dylik inteckningsrätt verkligen är beviljad, så kan man då fråga: finnes det verkligen i ett sådant fall tillräcklig garanti för att lägenhets-hafvarens eller torparens rätt är tryggad gentemot grundägaren? Nej, det finnes det icke. Jag medgifver, att i ett fall en dylik garanti förefinnes, nämligen för den händelse att t. ex. torparen och grundägaren äro boende i samma by och följaktligen måste vara hänvisade till ungefär samma skogsskifte. Då är det uppenbart, att jordägaren, såvidt han är en bonde, som vill skydda sitt

hemman och därmed sin existens på detsamma, icke låter afverka sin skog så, att han där icke kan uttaga byggnadsvirke eller vedbrand. Men om däremot torparen bor långt aflägsset från hemmansägarens bostad och han kanske just har fått sin afsöndrade lägenhet därigenom att inlösningsjord blifvit odlad på ett aflägsset skifte. låtom oss säga en mil från hemmansägarens öfriga skog, då är det ju tydligt att det ifrån skogsägarens sida icke möter något som helst hinder att sälja afverkningsrätten till äfven så veka dimensioner, att det icke finnes någon virkesbar skog kvar, och att torparen således kommer att sakna icke blott virke, utan till och med vedbrand. Om torparen då stämmer hemmansägaren, blir det ytterst svårt att få klargjord, huruvida denne senare, när han på detta sätt sålt afverkningsrätten till sin egen skog, är skyldig att stånda till ansvar för, huru afverkningen försiggått.

Enda sättet att få ett effektivt skydd i detta fall är, att äfven det tillägg, som herr Lindhagen föreslagit i sin reservation, måtte inflyta i motiveringen, och detta tillägg utöfver hvad justitieombudsmannen föreslagit beträffande ändring af 24 kap. strafflagen kan ju mycket väl intagas i motiveringen, detta så mycket mera som lagutskottet själf sträckt ut motiveringen och låtit den omfatta mer, än hvad justitieombudsmannens framställning innehåller.

Jag ber, herr talman, att på nu anförda skäl få förena mig med herr Lindhagen i det af honom framställda yrkandet.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Herr justitieombudsmannen har i sin berättelse fäst uppmärksamheten därpå, att stadgandena i 24 kap. 6 § strafflagen vore mycket otydliga och därför borde omarbetas. Därutinnan har lagutskottet varit alldeles ense med honom. Samtidigt har, som sagdt, justitieombudsmannen ansett, att en omarbetning af äfven öfriga delar af 24 kap. strafflagen borde ske, och han har formulerat sina yrkanden i sådant afseende. Lagutskottet har icke varit i tillfälle att i allo instämma med justitieombudsmannens framställning i den delen. Man har nämligen icke inom utskottet vågat sig på att formulera lagtexten, men utskottet har dock i likhet med justitieombudsmannen ansett, att en omarbetning af ifrågavarande lagrum bör ske.

Under debatten af detta ärende har äfven framhållits af herr Lindhagen, att man därvid äfven borde taga under öfvervägande den af herr Hörnstén vid tvenne särskilda riksdagar väckta frågan om skydd för aftal om husbehovsvirke från annans skogsmark. Motionen därom vann ju förlidet år mycken anklang under debatten här i Andra Kammaren. Vi reser vanter inom utskottet ha nu upptagit den frågan. Vi ha därmed icke åsyftat, att herr Hörnsténs motion skulle bifallas eller att den tanke, som han därvid utvecklat, nödvändigt skulle helt realiserars, utan endast att denna fråga, hvilken ju står i så nära samband med öfriga här omhandlade frågor, borde tagas under öfvervägande vid den nu förordade utredningen.

Nu är det ju gifvet, såsom den förste talaren nämnde, att därest Andra Kammaren beslutar, att äfven det af reservanterna föreslagna

Om ändring af vissa bestämmelser i 24 kap. strafflagen.
(Forts.)

Om ändring
af vissa be-
stämmeiser i
24 kap.
strafflagen.
(Forts.)

tillägget skall intagas i motiveringen, men Första Kammaren för sin del icke fattar ett sådant beslut, så blir resultatet ganska obetydligt. Men däraf skulle i alla fall framgå, att denna ytterst svårlösta fråga ligger Andra Kammaren om hjärtat och att man vill, att, på samma gång som frågan om omarbetning af 24 kap. strafflagen tages under öfvervägande äfven den i reservationen påpekade frågan tages under ompröfvande, och det förefaller mig, som om det borde ligga i allas intresse, att man får klarhet äfven i dithörande otydliga bestämmelser, så att äfven den frågan vinner en lycklig lösning. Jag tror därför icke, att saken skadas, utan tvärtom gagnas, om Andra Kam-maren framhåller, att den för sin del vill, att äfven denna fråga, jordägarnas och torparnas fråga rörande deras rätt till skogen, måtte komma under öfvervägande.

Jag hemställer därför om bifall till det af herr Lindhagen här under debatten gjorda yrkandet.

Med herr Zetterstrand förenade sig herrar *Anderson* i Baggböle, *Sundin* och *Karlsson* i Fjäl.

Herr Jansson i Edsbäcken: Herr talman! Då jag icke varit i tillfälle att deltaga i detta ärendes behandling i utskottet, skall jag be att få tillkännagifva, att jag delar den uppfattning, som ut-talats af herrar Lindhagen och Zetterstrand, hvarför jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Enahanda förklaring afgafs af herr *Pettersson* i Södertälje.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, samt herr talmannen framställt propositioner i ämnet, biföll kammaren utskot-tets hemställan samt godkände motiveringen med det af herr Lind-hagen föreslagna tillägget.

§ 11.

Vidare föredrogos hvardera för sig statsutskottets utlåtanden: n:o 14, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre lägenheter från förra ryttmästarbostället Valåkra n:is 4 och 5 i Högsby socken af Kalmar län; och

n:o 15, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa områden från förra militiebostället 1 mantal Gustad n:o 5 Norrgård i Vikingstad socken af Ostergötlands län.

Hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls af kammaren.

§ 12.

Angående
försäljning af
ett inråget
militieboställe.

Härefter företogs till behandling statsutskottets utlåtande n:o 16, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra militiebostället Norr Fensta n:is 1 och 2 om 2 mantal i Väst-manlands län.

I en till Riksdagen aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling remitterad proposition af den 15 november 1907 hade Kungl. Maj:t, under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att medgifva,

Angående försäljning af ett inråget militieboställe.
(Forts.)

dels att två i statsrådsprotokollet närmare angifna lägenheter, vretarna Våtalen och Örnsvreten måtte från förra militiebostället Norr Fensta n:is 1 och 2 om 2 mantal i Torpa socken af Västmanlands län afsöndras och hvar för sig utbjudas till försäljning i enlighet med 8:de och följande punkterna i kungl. skrifvelsen till domänstyrelsen den 25 september 1896 angående bestämmelser att tjäna till efterrättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner samt med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1909;

dels att egendomen i öfrigt måtte å offentlig auktion under de i kungl. brefvet den 29 maj 1874 omförmälda villkor till den högstbjudande försäljas likaledes med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1909 och med förbehåll om rätt för lägenheten Örnsvreten till väg öfver stamhemmanets ägor;

dels ock att de medel, som genom ifrågavarande försäljningar inflöte, måtte, på samma sätt som köpeskillingarna för försålda mindre kronoegendomar användas till inköp för kronans räkning af skogsärande eller till skogsodling tjänlig mark.

Utskottet hemställde, att hvad Kungl. Maj:t i förevarande afseende föreslagit måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation hade afgifvits af herr Larsson i Lund.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr Larsson i Lund: Herr talman! Det ärende, som här föreligger, är icke af någon synnerligen stor vikt, men jag har dock ansett det vara af den art, att det icke bör, utan att det först berörts med några ord, här af kammaren afgöras. Jag har därför låtit anteckna mig som reservant mot utskottets betänkande och skall tillåta mig att yrka afslag å Kungl. Maj:ts proposition.

Om man läser handlingarna i detta ärende, ser man, att det i väsentlig mån afsticker mot hvad som är det vanliga i ärenden rörande sådana här försäljningar. Kungl. Maj:t hemställer till en början, att två områden, vretarna Våtalen och Örnsvreten, måtte afsöndras från kronodomänen n:is 1 och 2 Norr Fensta. Det är icke alls angifvet något skäl, hvarför dessa områden böra afsöndras från hemmanet. I vanliga fall, då Kungl. Maj:t föreslår sådan afsöndring, är förhållandet det, att de områden, som föreslås till afsöndring, äro små, för sig bebyggda lägenheter, som äro afsedda att försäljas till innehafvaren af byggnaden. Det är icke fallet här. Dessa områden sakna byggnader och belägenheten är icke sådan, att man däraf kan finna behof af att afsöndra dem. Våtalen, som ligger längst af lägset från hufvudgården, ligger dock icke mera än omkring 600

Angående
försäljning af
ett indraget
miljöboställe.
(Forts.)

meter därifrån, den andra lägenheten ligger närmare. Det är icke alls angifvet, att dessa områdens belägenhet är sådan, att den på något sätt bereder svårighet vid deras brukande tillsammans med hufvudgården. Men efter dessa områdens afsöndring skulle själva hufvudgården efter uppskattningsmännens beräkningar komma att falla under den kategori af mindre kronodomäner, hvilka det efter hittills vedertagen praxis och Riksdagens beslut tillåtes Kungl. Maj:t att utan Riksdagens hörande försälja. Om dessa områden fränskiljas, ha uppskattningsmännen ansett, att arrendeafgiften skulle komma att gå ned under 600 kronor; följaktligen borde hela denna fastighet försäljas. Det skäl, som anförts hvarför hufvudgården skulle säljas, är, att det erfordras nybyggnad, en nybyggnad, som skulle medföra kostnader, som skulle medtaga de sju första årens arrende. Jag är icke jordbrukare, men det förefaller mig litet egendomligt, om jordägaren, då han går i författning om att förse sin egendom med nödiga nybyggnader, beräknar, att värdet af dessa byggnader skulle amorteras på så kort tid som sju år. Byggnaderna äro väl afsedda att amorteras på vida längre tid, och den kortaste tid, under hvilken byggnaderna kunna amorteras, är väl arrendetiden, om den är utsatt till tjugu år.

Vidare säger utskottet sig icke hafva något att erinra mot, att egendomen försäljes, och att det tillsett, huruvida den icke skulle kunna lämpa sig för att styckas för bildande af egna hem, men att det visat sig, att den icke är lämplig för sådan styckning. Någon närmare upplysning om, hvarför den icke skulle lämpa sig att styckas, har man icke fått. Det har i utskottet uppgifvits, att på fastigheten lära finnas ganska nya byggnader, och att dessa byggnader skulle i viss mån blifva ändamålslösa om egendomen styckades. De skäl, som väl allra mest tala för försäljningen, hafva icke kommit fram i utskottsbetänkandet, sådant som det här föreligger, men det har upplysts inom utskottet, att nuvarande arrendatorn, som äger byggnader på gården, skulle önska att förvärfva fastigheten. Jag har icke kunnat värja mig för den uppfattningen, att detta är kardinalskälet, hvarför fastigheten skulle säljas. Nå, det kan ju sägas vara ganska rimligt, att man här skulle kunna tillmötesgå arrendatorns önskan och till honom försälja denna fastighet under förutsättning naturligtvis att för fastigheten erlägges en köpeskilling, som kan anses fullt motsvara fastighetens värde. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på, att fastigheten i dess helhet, Våtdalen och Örnsvreten medräknade, innehåller en areal af $52\frac{1}{2}$ hektar. Efter afsöndringen af de båda områdena skulle det blifva omkring $40\frac{1}{2}$ hektar kvar. Fastigheten i dess helhet är bevillingstaxerad till 24,000 kronor, men skulle den nu säljas, hafva värderingsmännen uppskattat de båda lägenheterna till 2,600 kronor och hufvudgården till 14,100 kronor. Efter värderingsmännens uppskattning skulle således värdet af hela gården med 7,300 kronor understiga fastighetens bevillingstaxeringsvärde. Om detta är riktigt, måste naturligtvis missproportionen mellan taxeringsvärdet och värderingssumman bero på förhållanden, för hvilka en närmare redogörelse bort

lämnas, då det ju är omöjligt att med den utredning, som förekommit, kunna bilda sig något slags omdöme om, hvarpå den stora missproportionen mellan taxeringsvärde och värderingssumma beror.

Som herrarna veta, föreligga till denna riksdags behandling minst två motioner — om jag icke misstager mig är det tre — i hvilka man velat bryta med den nu redan gamla metoden att i tid och otid afhända staten dess jordegendomar. och det är därför åtminstone i två af dessa motioner yrkadt, att det medgifvande, som Riksdagen lämnat Kungl. Maj:t att utan Riksdagens hörande försälja de så kallade mindre kronoegendomarna skulle upphävas. Detta af motionärerna framställda yrkande visar tydligt, att man åtminstone i denna kammare är betänkt på att slå in på en helt annan hushållningsplan med afseende på statens fastigheter än den, som hittills gjort sig gällande. Under sådana omständigheter synes det mig vara ganska betänkligt, att man nu utan vidare skulle först afsöndra ett par områden från en i alla fall så betydlig kronodomän som denna för att därmed bringa den ned i den klass af kronodomäner, som Kungl. Maj:t enligt tidigare riksdagsbeslut äger att utan Riksdagens hörande försälja, och så skulle man också, utan att synnerligt starka skäl blifvit anförda, afhända sig denna kronodomän. som äfven efter afsöndringen består af omkring 80 tunnland. och det med den ganska bristfälliga utredning, som här föreligger. Som bevis på utredningens bristfällighet vill jag påpeka en omständighet. I den uppgifna arealen ingår icke fastighetens andel i häradsallmänning. Det finnes icke den ringaste utredning, huru stor fastighetens andel i häradsallmänningen är. Det uppgafs i utskottet, att hemmanets årliga inkomst däraf skulle vara ytterligt obetydlig. Det är möjligt, men man får icke beräkna värdet af en allmänning efter den inkomst, som för tillfället tillflyter fastighetsägarna. Hvaraf består allmänningen? Är den skogbärande, eller hvad är det för allmänning? Därom finnes ingen utredning. Är det ungskog, är det skog på tillväxt? Då är det klart, att den för närvarande icke ger någon inkomst. Men å andra sidan kan den antagas representera ett ganska betydligt framtidsvärde, som man väl icke utan vidare bör afhända sig. Som sagdt, utredningen synes mig otillfredsställande, och ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition, sådan den här föreligger, synes mig vara ett steg rakt emot den uppfattning, som har gjort sig gällande i de framburna motionerna. Och då dessutom skäl icke äro anförda, hvarför fastigheten bör afhändas, skall jag tillåta mig att yrka afslag såväl på utskottets betänkande som Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Nylander: Herr talman! Vid den granskning, som statsutskottet ägnat detta ärende, har utskottet kommit till den uppfattningen, att hvad Kungl. Maj:t här föreslagit bör af Riksdagen bifallas.

Af de handlingar, som för utskottet varit tillgängliga, framgår, att egendomen, förra militiebostället Norr Fensta n:is 1 och 2 i Västmanlands län, belägen som den är 2,3 mil från Köping och

*Angående
försäljning af
ett indraget
militieboställe.
(Forts.)*

*Angående
försäljning af
ett indraget
militieboställe.
(Forts.)*

Eskilstuna. icke af någon myndighet ansetts vara af den beskaffenhet, att den är behöflig för något statens ändamål; och domänstyrelsen framhåller särskildt, att den icke hade sig bekant något skäl, hvarför egendomen skulle bibehållas i statsverkets ägo. Härtill kommer också den omständigheten, att den nybyggnad af boningshuset, som den föregående talaren omnämnde och som nu måste göras, beräknats betinga en kostnad, som skulle taga i anspråk mera än sju års arrenden, hvadan staten under en lång följd af år icke skulle kunna påräkna någon inkomst af gården.

Inägojorden är fördelad i tre skiften, hemskiftet, som är det största, och tvenne s. k. vretar, Vättdalen och Örnsvreten. Dessa senare omfatta en areal af respektive 4,76 och 7,6 hektar och den öfriga delen af egendomen 40,45 hektar.

Uppskattningsmännen, som, enligt Kungl. Maj:ts nådiga skrifvelse till domänstyrelsen den 25 september 1896, äro ålagda att vid uppskattning af en statens egendom i och för förnyad utarrendering taga under ompröfning, huruvida särskilda omständigheter förefinnas, som göra egendomens styckning i dess helhet eller delvis till smärre jordbrukslägenheter lämplig, och hvilka uppskattningsmän för detta ändamål skola afgifva särskildt förslag, dessa ha nu funnit, att i synnerhet de båda s. k. vretarna äro särskildt lämpliga för bildande af egna hem, och de ha därför föreslagit, att dessa skola från egendomen afsöndras och försäljas i enlighet med mom. 8 i förenämnda kungl. bref. Denna uppskattningsmännens åsikt har blifvit gillad af samtliga myndigheter, och statsutskottet har för sin del icke kunnat annat än biträda denna uppfattning.

Hvad beträffar den öfriga delen af egendomen, det s. k. hemskiftet, har utskottet särskildt på grund af en motion, som blifvit väckt här i kammaren, tagit särskildt under ompröfning, huruvida icke äfven denna borde ytterligare styckas och försäljas för bildande af flera egna hem. Men utskottet har därvid funnit en sådan styckning af hufvudgården icke vara lämplig. Samtliga byggnader till denna gård, förutom boningshuset och källaren, äro nyuppförda: stall-, vagns- och svinhus, loge, ladugård och redskapshus, alla dessa äro nya och i godt stånd och deras storlek är afpassad efter gården i dess helhet. Det är gifvet, att dessa byggnader icke skola bli fullt lämpliga, om styckning af egendomen skulle ske. Skogs- och hagmarken, utgörande tillsammans omkring 17 hektar, ligga i ett skifte invid hufvudgården och är glest bevuxen af medelålders barrskog, dock i så ringa grad, att den icke är tillräcklig ens för husbehof. Utskottet har nu ansett, att denna skogs- och hagmark, med det läge den har, icke heller lämpligen bör styckas sönder. Hela hufvudgården är för öfrigt icke större än att den ostyckad torde vara en för eget hem lämplig fastighet.

Hvad nu beträffar den anmärkning, som gjordes därom att uppgift saknas angående hur stor andel gården har i häradsallmännigen, så framgår det af handlingarna, att denna egendom har andel i Åkerbo härads allmanning, och att arrendatorn därifrån erhåller en utdelning af 3,20 kronor per hemman, en andel så obetydlig, att

den, enligt uppskattningsmännens uppfattning, icke anses böra tagas med i beräkningen; utskottet har icke funnit anledning misstro denna deras uppfattning.

Allt nog, af hvad här i ärendet förekommit och på grund af den utredning, som är lämnad, har utskottets majoritet icke kunnat komma till någon annan mening än att egendomen lämpligen bör försälgas på sätt Kungl. Maj:t föreslagit. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Wiklund, Odqvist och Svensson* i Olseröd.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag hade väntat, att den ärade ledamoten af statsutskottet, som försvarade dess yttrande, skulle sluta med att yrka bifall till reservationen, ty det föreföll mig, som om hela den bevisning han presterade gick ut på att fastigheten för närvarande icke bör säljas. Sedan den ärade talaren ådagalagt, att de afsöndrade vretarna äro synnerligen lämpliga för bildande af egna hem, säger han, att utskottet med synnerlig omsorg sökt utröna, huruvida icke den återstående delen af hemmanet ärfven skulle kunna sönderstyckas och sönderdelas till mindre egna hem, men att, då utskottet kommit till den uppfattningen, att de många till hemmanet hörande uthusbyggnaderna äro af synnerligen god beskaffenhet, afpassade efter *hela* hemmanets storlek, och styckning skulle vålla stor förlust, förefaller det mig, som om den klokaste hushållningen vore, att staten tills vidare behölle hela fastigheten, då alla uthusbyggnader af utskottet erkännas vara synnerligen dyrt och solidt uppförda, och då de äro lämpade för fastigheten ostyckad.

Utskottet har vidare sagt, att egendomen för *närvarande* icke äro för något statens ändamål behöflig, och därför tillstyrkt dess försäljning. Men om vi skulle lägga den principen till grund för försäljning af statens domäner, skulle man få anledning afhända sig en hel del, om hvilka alla det kunde sägas, att staten för närvarande icke har något speciellt ändamål, för hvilket de böra behållas. Men i betraktande af att domänen i fråga ligger mellan två städer på ett afstånd af endast ett par mil och tre kilometer från nästa järnvägsstation, hvarigenom fastigheten synes hafva lätt för att afyttra de förnödenheter och produkter, som framalstras på densamma, synes det mig, att staten icke skulle förlora på att behålla egendomen.

Till de två vretarna, hvilka skulle vara synnerligen lämpliga att försälgas, har såvidt jag vet ingen köpare anmält sig. Visserligen framgår det af handlingarna, att den nuvarande arrendatorn anmält sig som köpare af själfva stamhemmanet. Men jag tror icke, att kronan behandlar sin arrendator så inhumant, att det skulle vara någon synnerligen svår orättvisa emot honom, om han förblefve som arrendator af domänen.

Min uppfattning är, att man icke onödigtvis skall afyttra statens domäner, utan endast i nödfall afhända sig dem. Jag ber få instämma i herr Larssons yrkande om afslag på utskottets hemställan.

Angående försäljning af ett indraget militieboställe.
(Forts.)

Angående
försäljning af
ett indraget
militieboställe.
(Forts.)

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Alfred Petersson: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få nämna några ord med anledning af särskildt några invändningar, som gjordes af den ärade reservanten. Han sade bland annat, att den föreliggande propositionen afsticker från det vanliga, d. v. s. hvad som plägar utgöra det vanliga skälet, när kronan försäljer större eller mindre jordområden. Mot detta vill jag säga och fastslå, att det icke afsticker från det vanliga, utan att denna proposition står i full öfverensstämmelse med de grunder, som Riksdagen förut antagit i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner, och den jordpolitik, som Riksdagen hittills velat följa.

Enligt 1896 års skrifvelse, som hvilar på af Riksdagen antagna grunder, åligger det, såsom redan förut af en utskottsledamot anförts, uppskattningsmännen att pröfva i hvarje särskildt fall, huruvida någon större eller mindre del af egendomen, på hvilken uppskattningen skall ske, bör styckas och säljas i mindre lägenheter. Således är det icke bara de lägenheter, som äro bebyggda med innehafvaren tillhöriga hus, som man plägar afsöndra eller föreslå till försäljning, utan det förekommer mycket ofta, att man afsöndrar fastigheter, som icke äro bebyggda, när läget särskildt inbjuder till detta.

Sådant förekommer ständigt i afseende på de egendomar, som enligt hvad Riksdagen bestämt få säljas genom Kungl. Maj:ts beslut, d. v. s. sådana egendomar, som icke ge öfver 600 kronor i arrende. Försäljningen af de två vretarna, som här föreslås, är icke något ovanligt, utan hvad som står i full öfverensstämmelse med 1896 års skrifvelse.

Så kommer frågan om den återstående delen af egendomen. Härvid uppkommer det förhållandet, att Kungl. Maj:t icke kan besluta om försäljningen af denna egendom, därför att det arrende, som tidigare betalats, öfverstigit 600 kronor. Men genom den föreslagna försäljningen af vretarna kommer egendomen att hädanefter ge mindre än 600 kronor i arrende, och sålunda kommer den i full paritet med sådana egendomar, som Kungl. Maj:t genom Riksdagens beslut har rätt att försälja. Under sådana förhållanden hemställer nu Kungl. Maj:t till Riksdagen om egendomens försäljning.

I fråga om skälet härför säger den ärade reservanten, att det egentligen skulle vara, att arrendatorn vill köpa egendomen. Jag kan icke tänka mig, att så är förhållandet, ty för det första har det skälet varit för mig fullkomligt främmande. Visserligen finnes omnämndt i handlingarna, att uppskattningsmännen tillfrågat arrendatorn, om han vore hågad att köpa egendomen, och att han därpå svarat ja. Men att detta skulle utgöra något skäl att föreslå försäljningen af egendomen kan jag icke tänka mig. Tvärtom är skälet det, att, sedan vretarna blifvit afsöndrade, domänen faller nedanför 600-kronorsgränsen i afseende å arrendet. Dessutom vill jag i detta sammanhang påpeka, att arrendatorn icke har något slags förköpsrätt till egendomen, utan att den skall försäljas på offentlig auktion, och att alltså öppen täflan råder, hvadan arrendatorn icke har något

som helst företråde framför andra spekulanter. Om det sålunda visar sig, att egendomens värde väsentligen öfverstiger det värde uppskattningsmännen åsatt densamma, kommer man säkerligen att bjuda mera, och egendomen går upp till ett högre pris.

I afseende å skillnaden mellan taxeringsvärdet och det af uppskattningsmännen åsatta värdet skall jag gärna erkänna, att det förefaller litet märkligt. Men om denna skillnad beror på att taxeringsmyndigheterna uppskattat egendomen till högre värde än den har, eller om uppskattningsmännen gått lägre ned än till det verkliga värdet, är svårt att afgöra. Dock, när man ser på arealen och summan per hektar, som uppskattningsmännen lagt till grund för värderingen, förefaller det mig, som om den skulle vara ganska väl afvägd. Exempelvis är priset per hektar åker å hufvudgården beräknadt till 550 kronor. Jag vet icke, om jordpriset i Västmanland är högre än omkring 550 å 600 kronor hektar. Mig förefaller icke detta vara något så lågt jordpris. Skogen är också särskildt taxerad för sig.

Men, som sagdt, detta förhållande kommer helt visst att justeras vid en blifvande försäljning å offentlig auktion.

Den ärade reservanten talade om att det förelåg en motion, i hvilken man yrkade, att Riksdagen hädanefter skulle slå in på en annan väg i afseende å försäljning af kronans egendomar. Ja, det är ju sant, och om detta är motivet, och om denna motion och den tankegång, som däri är uttryckt, leder till yrkandet på afslag å denna proposition, då förstår jag detta mycket väl, men det är måhända icke lämpligt att just vid detta tillfälle taga upp en stor principiell debatt om den frågan.

Herr Ekman i Mo gård: Herr talman, mina herrar! Det vill synas mig, som om den, som skulle söka att af den här förda debatten bilda sig ett omdöme i den föreliggande frågan, ovillkorligen måste komma till samma resultat som reservanten. Jag ber nämligen få fästa uppmärksamheten på att den ärade representanten för statsutskottet, som försvarade dess uppfattning, icke vederlade något af de hufvudskäl, som reservanten för sitt yrkande framlagt, och jag hade verkligen väntat, att dessa hufvudskäl från statsrådsbanken skulle blifvit vederlagda och att nödiga förklaringar öfver förslagens oklara punkter därifrån skulle lämnats. Men jag måste konstatera, att såväl beträffande den stora och märkvärdiga skillnad mellan det af uppskattningsmännen föreslagna saluvärdet och egendomens taxeringsvärde som ock i fråga om allmänningens beskaffenhet och dess storlek från herr statsrådets sida icke lämnats någon som helst förklaring.

Detta är dock så pass allvarliga saker, då det gäller att försälja jordegendomar särskildt i dessa tider, då man alltmer drager i betänkande att afhända sig kronoegendomar, att man icke i detta fall borde bifalla Kungl. Maj:ts framställning. En bättre utredning torde en annan gång kunna förebringas, och då kanske Riksdagen har större skäl att bifalla förslaget.

*Angående
försäljning af
ett indraget
militieboställe.
(Forts.)*

Angående
försäljning af
ett indraget
militieboställe.
(Forts.)

Jag anhåller därför på grund af den bristande utredningen att få instämma i det yrkande, som afgifvits af herr Larsson i Lund.

Herr Henricson: Herr talman! Man har fäst sig vid att saluvärdet å denna domän uppgår till 2,600 kronor för vretarna och för hufvudgården till 14,100 kronor, hvilket sammanlagdt utgör 16,700 kronor. Men det är en siffra till, som man bör fästa afseende vid. Och det är arrendevärdet, som uppgår till 700 kronor per år. Om framställningen om försäljning afslås, skall egendomen fortfarande vara utarrenderad mot denna summa. Det gör 4,2 procent af saluvärdet. Men om man tager i betraktande, att det skall afgå för ombyggnad af hufvudgården en utgift af 3,700 kronor, som tager i anspråk mera än sju års arrenden, och om man drager räntan härå ifrån arrendesumman, finner man, att det blir i behåll af arrendet endast 3,2 procent af saluvärdet. Vid sådant förhållande synes det mig förenadt med god omtanke och i ekonomiskt hänseende fördelaktigt, att man på sätt här är föreslaget försäljer egendomen, och då därtill kommer, att dessa små ägoskiften lämpligen kunna användas för egna hem, förvånar det mig på det högsta, om man skulle motsätta sig den föreslagna åtgärden. På grund häraf tager jag mig friheten yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Janson* i Bråten.

Herr Juhlin: Herr talman! För min del har jag icke det allra ringaste emot att en statens domän styckas i mindre lotter på sätt här är föreslaget, så att mindre bemedlade kunna få sig jordbruk och bilda egna hem. Men det förefaller mig, som om den förevarande framställningen är synnerligen oklar, då man icke fått några ytterligare upplysningar hvarken från statsrådsbanken, ej heller från den representant för statsutskottet, som försvarade dess hemställan, något, som också af föregående talare blifvit vidrördt.

Om det vore fråga om en summa af 500 kronor per hektar, så skulle man kunna säga, att det vore väl betaladt, men jag kan icke finna, att så blir förhållandet nu, då de båda lägenheterna, som skulle afsöndras, Våtdalen och Örnsvreten, omfatta en areal af respektive 4,76 hektar samt 7,6 hektar och för dem skulle betalas en summa af 1,400 och 1,200 kronor. Jag kan icke förstå, hur man kunnat ha ett taxeringsvärde på 24,000 kronor å en fastighet, som omfattar 52 hektar.

Det måste enligt min tanke ligga någonting bakom denna framställning, som icke kommit till synes. Jag anser emellertid, att, då Riksdagen skall besluta i en fråga som denna, den bör ha situationen fullkomligt klar för sig. Så är emellertid icke fallet, hvarför jag förenar mig med dem, som yrkat afslag å propositionen, och skulle jag, ifall hinder icke mötte, vilja yrka återremiss till statsutskottet för bättre utredning.

Herr Lindblad i Närlunda: Herr talman! Enligt mitt förmenande föreligger här icke någon oklarhet. Det är redan från statsutskottets sida och från statsrådsbanken framhållet, hvilka orsakerna äro, att uppskattningsmännen föreslagit dessa försäljningar, och de äro helt enkelt, att gällande författningar uttryckligen *föreskrifva*, att domänintendenterna och uppskattningsmännen skola föreslå afsöndringar och försäljningar, *där sådana lämpligen kunna ske*. Det enda man kan haka upp sig på är, att taxeringsvärdet är högre än det af uppskattningsmännen angifna saluvärdet, och en förklaring därtill hade ju kunnat tillfogas; men det är ingen af dessa till försäljning föreslagna lägenheter, hvarken de mindre afsöndringarna eller hufvuddelen, som kommer att hembjudas någon köpare, utan alltsammans går till auktion, d. v. s. icke direkt, men spekulanterna få bjuda det fastställda priset, och är det två, som bjuda samma pris, så blir det auktion emellan dem. Således kan det icke vara tal om att på något sätt gynna någon särskild person.

Nu känner jag icke till denna egendom, men det är mycket väl möjligt, sedan man hört de från statsrådsbanken anförda prisen, att det är ett ganska högt salupris, som åsatts fastigheten. Oaktadt det gällande taxeringsvärdet varit högre, har domänuppskattningsnämnden icke tilltrött sig kunna nå upp den summan. De hafva då velat ange det minimipris, till hvilket kronan rimligen bör gå för att kunna sälja lägenheterna. Och här kommer den synpunkten fram, som redan blifvit framhållen af herr Henricson, att, därest icke försäljning sker, gården utarrenderas, och då får kronan nöja sig med en mycket lägre procent än hvad kan anses vara lämpligt. Det är ju mycket möjligt, att dessa tre delar af egendomen gå högre än till det föreslagna priset; uppskattningsmännen ha då angifvit detta som ett *minimum* till ledning för domänstyrelsen.

Man har nu gjort ett nummer af att det icke är utredt, hur mycket värdet af häradsallmänningen uppgår till. Dock har man från statsutskottshåll fått veta, att hela inkomsten på häradsallmänningen är kronor 3,20 årligen, och detta har ansetts så obetydligt, att det icke influerar på värdesättningen. Då är det icke Riksdagen värdigt att konstruera upp, att det föreligger någon brist i utredningen. Jag tror också att, om Riksdagen oupphörligt den ena gången efter den andra försöker kullkasta de värderingar statens uppskattningsmän efter gällande författningar afgifva efter bästa förstånd och samvete, man sedan slutligen icke vet, efter hvilken norm man skall handla: antingen tillkommer det Riksdagen att ändra grunderna för förvaltningen eller också att kvarblifva på den grund, som redan nu finnes.

På nu anförda skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Larsson i Lund: Jag skulle mycket väl kunna godkänna de skäl, hvilka här blifvit anförda såväl af den statsutskottsledamot, som åtagit sig försvaret af utskottets betänkande, som från stats-

Angående
försäljning af
ett indraget
militieboställe.
(Forts.)

rådsbänken och nu äfven af den siste ärade talaren — om nämligen det här gällde, att staten ovillkorligen *skall* sälja. Ty går man ut därifrån, att öfver hufvud taget statens egendomar böra försäljas, därest de ej på grund af särskilda skäl och för bestämda ändamål böra bevaras i statens ägo, då kan jag förstå de nämnda talarnes tankegång. Men jag går ut ifrån en rakt motsatt uppfattning, den nämligen att statens egendomar icke böra afhändas staten, därest det ej kan visas, att man därmed främjar ett bestämdt ändamål eller det är alldeles bestämda skäl, som tala för ett sådant afhändande.

I detta fall har man icke kunnat anföra något enda skäl för försäljning. Man har sagt: egendomarna behöfvas icke för något statens ändamål, och det har icke påvisats någon anledning, hvarför de skulle bevaras i statens ägo. Jag skulle vilja vända om detta resonemang och säga: om här kan visas något verkligt talande skäl för att afhända staten dessa egendomar, så må de försäljas. Men det är endast *en* talare, som sökt peka på något sådant, nämligen den ärade talaren på östgötabänken, herr Henricson, hvilken framhöll, att, om man säljer egendomarne, man erhåller en köpeskilling, på hvilken man kan få högre ränta, än som svarar emot arrendet, ifall man behåller dem. Detta resonemang kan jag förstå, men det är ett rent privat-ekonomiskt betraktelsesätt, och jag kan icke dela herr Henricsons mening, att det är på detta sätt staten under alla förhållanden bör resonera, när det gäller, huruvida den skall bevara eller afhända sig egendomar.

Sålunda har intet, som här förebragts, inneburit något för mig öfvertygande skäl för försäljning af ifrågavarande egendomar; och vid sådant förhållande har jag, herr talman, ingen anledning att återtaga mitt en gång framställda yrkande på afslag å utskottets hemställan.

Med herr Larsson i Lund förenade sig herr *Lindhagen*.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Alfred Petersson: Herr talman! Jag skall genast begagna tillfället att tacka den siste ärade talaren, som också är reservant inom utskottet, därför att han oförbehållsamt erkänt, att om man öfver hufvud taget vill gå med på att staten skall fortsätta med den jordpolitik, som den hittills drifvit — d. v. s. försälja jord med äganderätt och för beredande af egna hem eller småbruk — så äro de skäl, som anförts och de upplysningar som lämnats, tillfredsställande. Jag vill också konstatera, att om Andra Kammaren afslår denna proposition, så är det icke på grund af bristande klarhet i utredningen, utan på grund af helt andra skäl, principiella skäl.

För deras räkning, som hafva talat om oklarhet och ansett sig icke hafva fått de upplysningar de begärt, skulle det vara lätt att redogöra för huru uppskattningsmännen erhållit det värde, som de kommit till; men huruvida taxeringsmännen eller uppskattningsmännen äro närmast det verkliga värdet, det är, såsom redan sagts, omöjligt både för mig och för någon af kammarens ledamöter att afgöra.

Det torde bäst komma att visa sig vid den offentliga täflan, som skall äga rum, därest försäljning kommer till stånd. Jag ber emellertid att få meddela några siffror, eftersom man talar om oklarhet i afseende å värderingen.

Uppskattningsmännen hafva begagnat den vanliga metoden vid uppskattning af egendomar, en metod som användes såväl vid försäljning som vid köp af egendomar för statens räkning. Uppskattningsmännen beräkna sålunda en viss areal och ett visst pris pr hektar. Här är det: 24 hektar 45 ar åker å 550 kronor pr hektar = 13,450 kronor 25 öre; 14 hektar 28 ar skogsmark å 40 kronor pr hektar, 571 kronor 56 öre, 4,026 kronor för skogsbeståndet; tomt 224 kronor 80 öre. Så komma de till en slutsumma af 18,272 kronor och 61 öre. Därifrån afdragas skatter och omkostnader för egendomens drift, 4,187 kronor 71 öre, kapitaliserade efter en räntefot af 3 $\frac{1}{2}$ procent. Så erhålla de slutligen en summa af 14,084 kronor, hvilken jämnas uppåt till 14,100 kronor. På så sätt hafva uppskattningsmännen enkelt och naturligt kommit till den här föreliggande siffran.

Så har det talats om den del hemmanet har i häradsallmanningen. Ja, jag får säga, att den utredning, som i detta fall äskas, nog kan den presteras, men det värde den skulle hafva, det är förfärligt litet. Herrarne känna häradsallmanningens natur. Af den kan ett hemman icke bryta ut sin lilla lott; utan häradets samtliga hemman hafva del i allmanningen och få hvar och ett sin andel af afkomsten däraf. Här är nu allmanningen ej större, än att den ger en afkastning af allenast 3 kronor 20 öre pr hemman. Naturligtvis kan man taga reda på, huru stor denna allmänning är, hur många hemman häradet innehåller, och hur stor bråkdelen faller på hvarje hemman; men hvad detta har för betydelse, när det gäller att bedöma frågan om försäljning eller icke försäljning af det nu ifrågasvarande hemmanet, det är svårt att förstå. Hufvudsaken är ju hur stor inkomsten är.

Nej, mina herrar, det är nog så, att om Andra Kammaren skall afslå denna proposition, så sker det därför, att man icke längre anser, att den som brukar jorden också skall äga densamma; men detta är en stor och principiell fråga för sig, som kanske blir föremål för diskussion vid ett annat tillfälle än detta. Jag vill blott säga, att på andra håll och i andra länder, t. o. m. där jordbesittningsförhållandena varit de mest otillfredsställande som man kan tänka, där sträfvar man åt det hållet, att den som brukar jorden också skall äga den. I en sådan anordning torde väl också ligga den allra största eggelse för den enskilde att afvinna jorden största möjliga afkastning och att få jorden alltmera kultiverad och förbättrad.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! Jag vill genast tillkännagifva, att jag icke inom utskottet deltagit i behandlingen af detta ärende, och att jag alltså icke har någon skyldighet att försvara utskottets åtgärd i detta fall. Jag vill också säga, att jag är lika angelägen som någon annan om att förslagen från Kungl.

*Angående
försäljning af
ett indraget
militieboställe.
(Forts.)*

Angående
försäljning af
ett inrådet
militieboställe.
(Forts.)

Maj:t fullständigt utredas, så att man vet, hurudan ställningen är. Jag kan dock icke finna, att här fattas någon utredning, och att man af den anledningen bör afslå förslaget. Tvärtom framgår det alldeles tydligt af förslaget, att det för staten är fördelaktigare, om man säljer dessa egendomar, än om man skulle börja att bygga och sedan bortarrendera det hela mot lågt arrende. Detta senare skulle medföra en påtaglig förlust för staten; och därför kan jag icke se annat, än att det är klokast att försälja egendomen till skilda personer, som där kunna bilda egna hem, där de kunna bygga och bo för framtiden.

Det har så mycket talats om egna hem och om hur viktigt det är att bereda så många människor som möjligt tillfälle att erhalla en egen torfva att bo på; men när ett förslag nu är framme, som skulle hafva till följd, att i stället för *en* arrendator, som sitter på egendomen, tre besuttna personer skulle kunna sitta där, och kanske flera inom kort, då är det märkvärdigt, om Riksdagen skulle säga: nej, nu vilja vi icke hafva flera egna hem, utan vi skola hålla på statens egendomar. Jag tror för min del, ehuru jag icke kan klandra kronans arrendatorer för det sätt, hvarpå de sköta jorden, att hemman dock blifva väl så bra skötta, om de innehafvas med äganderätt. Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Lundell* instämde häruti.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Det råder väl ingen meningsskiljaktighet om fördelarne af att skapa så många egna hem som möjligt. När därför nu Kungl. Maj:t framlägger en proposition och föreslår, att man skall anordna sådana genom försäljning af ett par jordbitar, då uppstår här i kammaren en diskussion, som är mycket, mycket för lång, och det yrkas afslag på en sådan proposition. Detta förefaller mig högst besynnerligt. Det är ju inom hela landet känt och erkänt, att det är en fördel för nationen, om man kan få egna hem till stånd; och man går så långt, att man till och med försöker skaffa jord åt personer, som komma tillbaka från Amerika, på det att äfven de skola kunna bilda egna hem. Men hvad skall Kungl. Maj:t få för en uppfattning af Riksdagens ståndpunkt i denna fråga, då man försöker åstadkomma opposition mot att sälja två lägenheter till egna hem och uttalar farhågor för att det icke skall blifva tillräckligt mycket betaldt för dem. Hvad hafva emellertid 1 à 2 hundra kronor mer eller mindre för betydelse i jämförelse med fördelen af att egna hem inrättas! Ja, man har gått så långt, att man rent af sökt efter motiv för afstyrkande af Kungl. Maj:ts framställning.

En ärad talare har sagt, att hus voro byggda å egendomen, samt ansåg nödvändigt att icke sälja, ty då skulle dessa hus bli onödigt för stora. Jag skall be att få lämna den upplysningen, att jag ännu icke på landsbygden sett, att någon byggt tillräckligt stora uthus — väl för stora boningshus, men icke uthus. Förhållandet är

dess bättre det, att landtbruket utvecklar sig mer och mer, och då bli uthusen vanligen för små. Jag tror, att förhållandet blir sådant, äfven om man tager dessa småbitar ifrån egendomen; hvarför herr Thorsson alls icke behöfver vara rädd, att dessa hus skola bli för stora.

Jag har velat invända detta; och jag vill säga, att om man är så mycket emot bildandet af egna hem, att man framkommer med motiv, som i verkligheten icke äro några motiv, då tycker jag, att det är sorgligt, särskildt om det kommer från håll, där man borde verka för de mindre hemedlade i landet. Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till den kungl. propositionen.

Herr friherre Adelswärd: Herr talman! Jag har icke för afsikt att ingå på detaljfrågan, huruvida det på grund af den förebragta utredningen verkligen är riktigt eller icke att försälja dessa egendomar. För mig är denna del af frågan icke hufvudsaken; och jag har icke tilltrött mig att kunna bedöma värdet af utredningen.

Det har under diskussionen blifvit omnämndt och framhållet, att ett par motioner äro väckta vid innevarande riksdag, som just afse förändringar af principerna för den jordpolitik, som hittills blifvit följd. Det har emellertid från statsrådsbanken blifvit påpekadt, att tillfället nu icke är lämpligt att ingå på en principdebatt i denna fråga; och detta är orsaken, hvarför jag, oaktadt en af de återopade motionerna blifvit väckt af mig, icke förut begärt ordet. Jag har emellertid anledning att tro och hoppas, att Riksdagen rätt snart kommer att inslå på en något olika jordpolitik mot den hittills följda; och på grund däraf, samt då det vidare här har påpekats, att utredningen i förevarande fall är svag, och då det väl icke kan anses så synnerligen angeläget och viktigt, att just detta hemman nu säljes, så tillåter jag mig att yrka afslag på statsutskottets förslag.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Den ärade talaren på värmlandsbanken syntes vilja framhålla den synpunkten, att jag skulle yrka afslag uteslutande därför att husen möjligen skulle bli för stora. Jag vill då erinra den ärade talaren om, att statsutskottets ledamöter utgått från, att det skulle medföra ekonomisk förlust att sönderstycka fastigheten i flera smådelar, därför att husen vore så synnerligen präktigt byggda. Ville man sönderdela egendomen och göra flera små egna hem af den, då skulle jag möjligtvis vara med på egendomens försäljning, men jag har den uppfattningen, att de egna hemmen äfven kunna byggas på andra grunder än den absoluta äganderätten till jorden, och just därför att jag tror, att genom en sådan jordpolitik de egna hemmens antal skulle mångdubblas i vårt land, står jag på den sida, som yrkar afslag på den nu ifrågavarande försäljningen. Jag har därmed icke på något sätt velat förhindra skapandet af egna hem, utan jag har grundlagt möjligheten att skapa många, många fler egna hem än hvad herrarne föreställa sig.

Jag vidhåller mitt yrkande.

*Angående
försäljning af
ett indraget
militieboställe.
(Forts.)*

*Angående
försäljning af
ett indraget
militieboställe.
(Forts.)*

Herr Lindhagen: Det har här framhållits af ett par talare, herrar Andersson i Nöbbelöf och Jansson i Krakerud, att då man på alla håll uttalar sig för att man bör skapa så mycket småbruk eller hvad man här kallar egna hem som möjligt, så vore det alldeles orimligt att nu afslå den förevarande kungl. propositionen. Herr jordbruksministern har ock särskildt vädjat till vissa känslor i kammaren, då han förklarar, att det här gäller, huruvida de egna hemmen skola besittas med full äganderätt eller ej. Jag tror icke, att man behöfver sätta frågan så på sin spets, utan vill till en början bestrida, att genom de försäljningar, som äga rum från kronan, man verkligen kan vara öfvertygad om att det skapas sådana själfständiga jordbruk, om hvilka han talade.

Vid förra riksdagen väcktes en motion i syfte att det skulle utarbetas nya grunder för kronoegendomars försäljning, så att man blefve förvissad om, att de verkligen komme att användas till det afsedda ändamålet. Då sades det: Detta är icke behöfligt, ty jordbruksministern kommer nog att med det snaraste taga den saken om hand och se till, att lämpliga villkor fastställas. Jag får fråga den ärade jordbruksministern, huruvida det rörts ens ett finger härför. I hvarje fall ligger icke en sådan ny åskådning till grund för den nu föreliggande kungl. propositionen. Veta herrarne, lur det går till vid dessa kronoegendomars försäljning? Jo, dessa egendomar, som äro afsedda att bilda egna hem, köpas ofta af skogsspekulanter, som raka ned skogen och sedan sälja dem för orimligt högt pris till dem, som skola idka jordbruk, hvarigenom dessa blifva utsugna och stå där utan husbehofsskog och med en stor köpeskilling att betala. Så går det till i några fall. I andra fall inträffar det, att sedan kronan med stora kostnader styckat ut egendomen i smålotter och sedan sålt alltsammans på auktion går egendomen visst ej till småbruk utan tvärt om. Förra året inropades således en hel sådan grupp lotter af en och samma person, som sedan öfverlät dem på en godsägare, hvilken lade alla dessa lotter till sitt stora gods. Detta skedde i Uppsala län. Sålunda se herrarne, att det där talet om att äfven om det säljes utan omtanke, blir det egna hem, alls icke håller streck. Jag anser sålunda, att det måste bli nya bestämmelser i detta afseende.

Då här äfven i år framförts motioner, en från samlingspartiets förtroenderåd och en från friherre Adelswärd, i denna sak, så tycker jag, att det är stora skäl att omsider taga saken i allvarligt öfvervägande. Då härtill kommer, att lämpligheten af de speciella villkor, som äro fästade vid den nu ifrågavarande försäljningen, är föremål för olika meningar, så skall äfven jag för min del be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lindblad i Närlunda: Jag kan för min del icke godkänna herr Lindhagens bevisföring, då han här vill använda det skälet, att det understundom förekommit, att en spekulant köpt en egendom och sålt en massa skog från densamma och inhöstat en

alltför stor förtjänst, ty här är det ju uttryckligen angifvet, att *det icke finnes skogens till husbehof*. Det skälet åtminstone är sålunda i föreliggande fall ur världen.

Men om vi ovillkorligen skola komma in på en principdebatt och icke röra oss blott med det fall, som föreligger, så tror jag verkligen, att om herrarne vilja på landsbygden bedrifva samma förhållningspolitik, som här i Stockholm tyckes vara följden af den nya tomträkten och dess tillämpning på vissa håll, vi nog inställa byggnadsverksamheten äfven på landsbygden. Det finnes redan många egna hem, och jag för min del — som dock tror mig känna landsbygden åtminstone lika bra som herr Thorsson — tror bestämdt, att det skulle finnas många flera spekulanter på jordupplåtelse, om de visste, att de få dessa jordar till arf och eget, sålunda att de få friköpa dem. Ty detta *förstår* allmänheten hvad det betyder, men däremot tror den icke på och känner ej heller så noga betydelsen af den upplåtelse, som herrar socialister och deras eftersägare tyckas vilja få fram. Jag för min del tror, att om vi vilja stanna på det beståendes grund, tills vi fått en ny författning, göra vi klokast i att nu bifalla den föreliggande kungl. propositionen.

Angående försäljning af ett indraget militieboställe.
(Forts.)

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag har icke deltagit i föreliggande ärendes behandling inom utskottet och står således alldeles fri. Men jag får säga, att jag i hufvudsak kan instämma med reservanten däri, att man icke bör sälja alltför många af statens egendomar. I olikhet med honom hyser jag däremot den åsikten, att Riksdagen icke bör motsätta sig sina egna förslag, som äro upphöjda till lag. Detta gör man, om man nu afslår förevarande hemställan. Riksdagen har år efter år arbetat på, att man skall låta förvärfva egna hem åt så många som möjligt, men Riksdagen har icke i sin hand att låta förvärfva egna hem å andra egendomar än dem, öfver hvilka Riksdagen förfogar. Här är en sådan egendom. Kungl. Maj:t har icke gjort annat än underställt detta ärende Riksdagens pröfning, något som regeringen i ett sådant fall som detta måste göra. Om de klandrade uppskattningsmännen stannat vid ett arrendevärde, understigande 600 kronor, hade Riksdagen aldrig blifvit åtspord. utan Kungl. Maj:t hade i så fall försålt egendomen utan att fråga Riksdagen därom. Därför att uppskattningsmännen fått upp arrendet för den gemensamma egendomen till öfver 600 kronor, måste det underställas Riksdagens pröfning. Skulle nu Riksdagen afslå denna framställning, har Riksdagen också därmed helt och hållet handlat i strid mot sina egna önskningar och biträdt ett förslag, som innebär, att de som förfoga öfver små kapital hädanefter icke skola tillåtas att köpa egendomar utan endast disponera öfver dem. Jag undrar, om man hunnit så långt, att man vill understödja en sådan politik. Jag förundrar mig också öfver att herr Lindhagen, som vid innevarande års riksdag väckt en motion om att Riksdagen ville draga försorg därom, att Kungl. Maj:t får medel till inköp af skogbärande mark, ställt sig afvisande i detta fall. Om nu Kungl.

Angående
försäljning af
ett indraget
militeebesätt.
(Forts.)

Maj:t valde alla tre uppskattningsmännen vid värdering af egendomar, kunde man möjligen antaga att alla icke kände till förhållandena. Men endast domänintendenten väljes af Kungl. Maj:t. Hvilka välja då de öfriga uppskattningsmännen? Jo, vederbörande landsting och hushållningssällskapens förvaltningsutskott. Det är ju klart, att i och med detsamma man klandrar dessa uppskattningsmän, klandrar man också de fristående korporationer, som valt dem till sina ombud. Jag för min del kan icke klandra sådana. Jag har under många år varit Skaraborgs läns landstings förtroendeman vid uppskattning af kronodomäner, och jag får säga, att jag varit mycket noggrann att följa samma princip som dessa här gjort, nämligen att se till, huruvida det finnes någon äga på hemmanet, som kan afsöndras till förmån för en eller annan mindre bemedlad, som kan uppträda såsom köpare till en ensam del, som utan skada kan afsöndras. Jag tycker, att man icke behöfver vara praktiskt inne i frågan för att se, att uppskattningsmännen på ett utmärkt sätt uppfyllt sin plikt. Det är två jordar, som ligga afsides från det stora hemmanet, om hvilkas försäljning här är frågan. Till hvem skola de säljas? Jo, till den som bjuder mest, och man behöfver således i detta fall icke hysa någon fruktan, att egendomen skall säljas för en spottstyfver. Om afslagsyrkandet vinner bifall, hvad händer då? Jo, att egendomen skall utarrenderas. Det är klart som dagen, hade jag så när sagt, att en blifvande arrendator skall se till, att det under den nya arrendetiden bygges en stuga på hvart och ett af dessa hemman, men det är också klart, att efter Riksdagens beslut den som bygger dessa stugor får köpa dem utan auktion. Man måste således då vara belåten med den köpeskillning, som uppskattningsmännen komma att åsätta. Så är det icke nu, utan nu går man efter det värde, som vid auktionen bestämmes. Jag kan icke se annat än att Riksdagen bör i detta fall godkänna det framställda förslaget, emedan Riksdagen icke bör den ena gången säga si och den andra så. Detta gör man, om man nu afslår förslaget. Och hvad skall regeringen rätta sig efter? Det är klart, att om regeringen icke hade framlagt detta förslag, utan utarrenderat egendomen, hade regeringen handlat i strid mot gällande lagar, och detta bör man icke göra sig skyldig till. Då i detta fall hopp finnes för att kunna bilda egna hem åt två eller till och med tre familjer, tror jag att man går i eu rätt riktning, om man tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och till hvilket jag yrkar bifall.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de där-
under afgifna yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på
bifall till utskottets hemställan, dels på afslag å berörda hemställan
och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och fann herr tal-
mannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.
Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen
följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 16, röstar

Ja;

*Angående försäljning af ett indraget militieboställe.
(Forts.)*

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Voteringen utföll med 132 ja mot 57 nej; och hade alltså kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 13.

Häruppå föredrogos hvartefter annat statsutskottets utlåtanden: n:o 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från förra regementsskrifvarbostället Ekeby n:o 1 i Västmanlands län;

n:o 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två lägenheter från förra hospitalshemmanet $\frac{3}{4}$ mantal Hunnerstorp n:o 1 i Hofs socken af Östergötlands län;

n:o 19, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra ryttmästarbostället Lyftinge n:is 2 och 3 med underlydande i Västmanlands län hörande lägenhet Raknön n:o 1, en äng;

n:o 20, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Jönköpings stad af den till förra landshöfdingbostället 3 mantal Rydhof n:o 1 i Jönköpings län hörande vattenrätt i Munksjön;

n:o 21, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af ett område från Uppsala slottsjord till Uppsala universitet för utvidgning af akademiska sjukhusets i Uppsala tomt; och

n:o 22, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ägo-byte mellan kronan och Stockholms stad.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

Vid föredragning härtefter af statsutskottets utlåtande n:o 23, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till landtförsvaret af indragna hospitalshemmanen Rönninge n:is 1 och 2 i Långbro socken och Örebro län, lämnades på begäran ordet till

Herr Eriksson i Bäck, som yttrade: Det är klart, att dessa hemman, som äro föreslagna att öfverföras till landsförsvaret, också böra öfverföras dit, men det kan ifrågasättas, när rätta tiden är

inne såväl härför som för en uppgörelse med arrendatorn om den afträdessumma, som bör honom tillerkännas. Någon uppgörelse med arrendatorn föreligger icke egentligen nu till Riksdagens afgörande, men jag har begärt ordet för att bereda Kungl. Maj:t tillfälle och så att säga gifva Kungl. Maj:t en anmaning att fortast möjligt göra upp med arrendatorn beträffande afträdessumman. Mitt yrkande kommer därför att mynna ut i en begäran om återremiss till utskottet af detta ärende. Arrendatorn har begärt en ersättning af 3,000 kronor för år, om han skall afträda egendomen den 14 mars 1908, men sedan efter vidare underhandlingar »nedsatt» sina anspråk till en summa en gång för alla, 30,000 kronor.

Dessa båda alternativ göra någon skillnad i den slutsumma, som skulle föreligga 1921, då arrendetiden utlöper. Jag har gjort en liten beräkning beträffande detta efter en räntefot af 4 procent på de olika kapitalen. Om arrendatorn får en årlig ersättning af 3,000 kronor för att han skall afstå arrendet, blir detta, räknadt från år 1909, hvilket år är föreslaget för egendomens öfverlämnande, en summa af i rundt tal 45,077 kronor. Men skall han ha 30,000 kronor på en gång, så kommer han antagligen vid likviden att säga, »jag skulle ha detta den 14 mars 1908» och då svarar det mot ett kapital af i rundt tal 46,180 kronor år 1921. Det blir sålunda ingen nedsättning, utan en förhöjning, att ge honom 30,000 kronor på en gång, räknadt från år 1908. Men om det nu icke blir bestämdt, att arrendatorn skall afträda egendomen den 14 mars i år mot en årlig summa, utan uppgörelsen fördröjes med beräkning att arrendatorn skall frånträda egendomen antingen i sin helhet 1909 eller kanske endast en del då, och de öfriga delarna åtskilliga år senare, då kan arrendatorn med fullt skäl anse sig löst från att stå fast vid den nu en gång för alla begärda summan af 30,000 kronor, och han kommer då också helt säkert framdeles med större anspråk på ersättning än dem han nu framställt. Arrendatorn kan icke lagenligt tvingas att afstå från sitt ärende före arrendetidens slut, utan staten måste ju komma öfverens med honom i godo. Arrendatorn är den starkare parten, och det är af sådant skäl, som jag har velat fästa uppmärksamheten på angelägenheten af att fortast möjligt göra upp med honom, på det att han icke måtte skärpa sina anspråk ännu mer än han har gjort. Konungens befallningshafvande säger indirekt, att arrendatorns anspråk är obilligt. Jag kan icke riktigt hålla med om att arrendatorns anspråk är obilligt, utan jag ser tvärt om en mycket stor fara för att arrendatorn kan höja sina anspråk ganska väsentligt, och därför har jag, som sagdt, velat fästa uppmärksamheten på saken.

Emellertid, för att gifva Kungl. Maj:t en anmaning att fortast möjligt träffa en öfverenskommelse med arrendatorn i ersättningsfrågan vill jag yrka på ärendets återremitterande till utskottet.

Herr Nylander: Då den föregående ärade talaren icke närmare angaf, hvilket syfte han hade med yrkandet på återremiss,

torde en sådan återremiss icke vara behöflig, och jag tror föröfrigt icke, att utskottet kan komma till annat resultat än det här föreliggande. Arrendatorn är visserligen icke skyldig att afträda egendomen före år 1921, men han äger dock skyldighet att, där sådant för allmännyttigt ändamål å kronans vägnar fordras, afstå egendomen tillhörande mark äfvensom inkomstgifvande lägenhet mot åtnjutande af minskning i arrendeafgiften. Här föreligger, efter mitt förmenande ett sådant fall, där arrendatorn kan vara skyldig att afstå en del af sin egendom för kasernbyggnadernas behof, och i så fall äger Kungl. Maj:t rätt att med honom i detta hänseende öfverenskomma. Hade det varit så, att det af arrendatorn begärda ersättningsbeloppet 30,000 kronor fastslagits, så tror jag, att man hade haft skäl att hysa betänkligheter att förorda bifall till propositionen. Men Kungl. Maj:t har här iakttagit en berättigad försiktighet och föreskrifvit, att förnyade underhandlingar med arrendatorn måste äga rum, i händelse denne ville afstå hela egendomen, och jag anser, att detta förfarande är välbetänkt.

För min del skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner å de därunder framställda yrkandena blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 15.

Å föredragningslistan fanns vidare uppfördt bevillningsutskottets betänkande, n:o 2, i anledning af väckta motioner angående särskild beskattning af dels ogifta personer, dels ock barnlösa personer m. m.

*Angående
särskild be-
skattning af
dels ogifta
personer, dels
ock barnlösa
personer m. m.*

Bevillningsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner, nämligen n:o 47, af herr *J. Erlansson*, hvilken däri hemställt, att en särskild skatt måtte påföras ogifta personer, exempelvis en viss procent af årsinkomsten, för den som vid 30 års ålder ej ingått i äktenskap, samt på grund häraf föreslagit, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes undersöka och utreda hvad härutinnan kunde göras och inkomma med förslag i ärendet till nästa års Riksdag; och

n:o 105, af herr *P. Hörnsten*, som hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda och för Riksdagen framlägga förslag dels till lag om progressiv skatt på barnlösa, dels ock till lag om successiv skattelindring åt däraf behöfvande familjeförsörjare, som hade minderåriga barn.

Utskottet hemställde:

1:o) att herr Erlanssons ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; och

Angående
särskild be-
skattning af
dels ogifta
personer, dels
och barnlösa
personer m. m.

(Forts.)

2:o) att ej heller herr Hörnsténs. ifrågavarande motion måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan i punkten 1:o) blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Erlansson, som yttrade: Jag är utskottet tacksam därför att det har erkänt, att motionen innebär en fullt riktig tanke. Utskottet fruktar dock för, att denna tanke icke skulle kunna blifva en riktig handling. Men vi torde veta, att, då en riktig tanke blir riktigt utredd och riktigt omsatt i handling, däraf också blir en riktig handling. Utskottet menar, att det i vissa fall möjligen skulle kunna ordnas så, att saken blefve till gagn. Men ofta skulle en sådan beskattning blifva orättvis och obillig, påstår utskottet. Det kan väl vara, att, hvilken lag vi än försöka få till stånd, den i verkligheten icke kan verka fullkomligt rättvis. Vi finna t. ex. hvad strafflagen beträffar, att det är många brottslingar, som gå fria från straff, under det att det finnes oskyldiga personer, som få lida straff. Ja, vi hafva t. o. m. bevis på att oskyldiga fått lida döden. Men vi kunna väl icke fördenskull betrakta strafflagen såsom onödig och icke gagnande. Så tror jag, att det förhåller sig äfven i det här föreliggande fallet. Äfven om man icke kunde i hvarje speciellt fall träffa det rätta, kunde dock lagen i dess helhet vara till gagn och nytta.

Vidare anför utskottet, att det icke är säkert, att den ogifte och barnlöse har större skatteförmåga än den gifte. Ja, detta är sant, om vi jämföra miljonären med arbetaren. Men det är ju icke fråga om någonting i den vägen, utan det är fråga om att jämföra den, som t. ex. har 2,000 kronors inkomst såsom ogift, med den, som har 2,000 kronors inkomst såsom gift, och då torde vi väl hvar och en medgifva, att den ogifte har större förmåga att betala skatt.

Jag har i min motion anført ett exempel. Jag skall icke upprepa det, men jag tager mig friheten anförä ett annat. Jag tänker mig en ogift man och en ogift kvinna, som hafva en årsinkomst af ett tusen kronor vardera. Detta blir två tusen kronor tillsammans. På dessa 2,000 kronor åtnjuta de bevillningsfritt afdrag af 900 kronor. Ingå dessa två äktenskap med hvarandra, måste kvinnan i regel afstå från sin inkomst, och då få de sammanlagdt jämt hälften så stor årsinkomst, som de hade, då de voro ogifta. Men så inträffar det märkvärdiga, att, under det att de såsom ogifta hade 2,000 kronor att försörja sig på och 900 kronors bevillningsfritt afdrag, de, när de blifva gifta, få försörja sig på 1,000 kronor med endast 450 kronors bevillningsfritt afdrag. Sålunda minskas det bevillningsfria afdraget, då de hafva mindre att lefva på och möjligen få barn att försörja. Skulle det däremot hända sig, att mannen nödgades för sin utkomst söka en bättre anställning och lyckades erhålla 2,000 kronors årlig inkomst, så hade de lika mycket som

de såsom ogifta sammanlagdt åtnjöto, men nu hade de icke alls något bevillningsfritt afdrag, under det att de, då de lefde hvar för sig, hade sådant afdrag af sammanlagdt 900 kronor.

Att denna rättvisa är så stor, att det icke ens skulle löna sig att begära en utredning i syfte att få det bättre ställdt, må den påstå, som kan och vill. Jag kan åtminstone icke följa utskottets tankegång, när utskottet menar, att saken är så obetydlig och att vinsten af ett rättvist arrangemang skulle blifva så ringa, att det icke ens lönar sig att försöka en utredning i detta ärende.

Jag tror, att, om tanken är riktig, såsom utskottet medgifvit, en riktig tanke väl är värd en utredning, och då utredning komme, finge ju Riksdagen se, om den vore af den art, att Riksdagen kunde godkänna den eller icke. Därför skulle jag gärna önska, att Riksdagen i stället för att följa utskottets tankegång verkligen beslöte en skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning i ärendet.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman, mina herrar! Ja, utskottet har gifvit motionären rätt i så måtto, att man ansett hans tankegång vara riktig, då han velat träffa bärkraften vid utkräfvande af skatt. Men utskottet har däremot ansett, att, därest hans förslag skulle blifva antaget, man icke hade gått den rätta vägen för att träffa bärkraften. Det förekommer ofta, att det finnes ogifta personer, som icke blott och bart hafva att försörja sig själfva, utan hafva gamla föräldrar eller måhända en hel del unga syskon, som de få lof att försörja. Skulle man nu antaga en lag, som ålade ogifta att betala särskild skatt, så skulle den orättvisan möjligen i de flesta fall göra sig gällande, att man just träffade de mindre bärkraftiga, under det att de andra sluppe undan, ty de, som försörja sina föräldrar eller sina unga syskon, äro vanligen ordentliga personer, och de hafva kanske eget hushåll, så att, om det blir fråga om att uttaga skatten, man kan göra det exekutivt. Men huru ställer det sig med en hel del andra unga personer? Jo, vanligen hafva de, äfven om de åtnjuta en ganska stor inkomst, icke satt något bo, utan äro inhysta än här och än där, och om en exekutionsbetjänt kommer och försöker uttaga skatten, hafva de inga tillgångar. Icke kan det vara lämpligt att åstadkomma en lagstiftning, som kommer att verka så orättvist, och det är just detta, som utskottet har menat, då utskottet pekar på att det icke skulle låta sig göra att, på sätt motionären föreslagit, fullfölja den vackra tanke, som han velat framhålla.

Med anledning af det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag vill icke bestrida, att utskottet kan hafva rätt uti, att man på det beständes grund icke gärna kan komma till annat resultat än det, till hvilket utskottet har kommit. Men jag tycker i alla fall, att det icke hade skadat, om utskottet hade något närmare fäst sig vid den stora och till äfventyrs bärande tanke, som dock ligger bakom dessa motioner.

*Angående
särskild be-
skattning af
dels ogifta
personer, dels
ock barnlösa
personer m. m.
(Forts.)*

Angående
särskild be-
skattning af
dels ogifta
personer, dels
och barnlösa
personer m. m.
(Forts.)

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att här har väckts en annan motion, som egentligen hör samman med dessa, men som på grund af bestämmelserna i arbetsordningen kommit till annat utskott, nämligen en motion af herr Sædén. Han har föreslagit utredning rörande en helt och hållet ny grund för reglering af alla tjänstemäns löner, byggd på att tillgodose behovet och icke enbart på arbetets kvantitet. Han har där också framhållit, att man just borde utgå från att den, som står ensam, ogift eller gift utan barn, bör kunna hafva en grundlön, som är något mindre än den persons lön, som har bildat familj, och på detta sätt vill han också lösa den mycket brännande, i en framtid synnerligen aktuella frågan om lika lön för lika arbete, bedömd ur manlig och kvinnlig synpunkt. Jag vill icke säga, att jag har någon bestämd uppfattning om, huru dessa stora frågor skola lösas. Men den tanke, som herr Sædén har framkastat, har också blifvit aktuell i vårt grannland Finland, och vi lära icke undgå att en gång komma frågan grundligare in på lifvet. Detta ligger bakom dessa motionärers förslag, ehuru de icke tagit steget fullt ut, utan sökt på det beståendes grund tillämpa en princip, som dock fordrar en ombildning af själfva aflöningsättet. Jag har ansett, att, då motionerna blifvit väckta, åtminstone någon borde säga detta för att fästa uppmärksamheten på den viktiga tanke, som ligger bakom förslagen och som nog i sinom tid kommer att föranleda närmare öfvervägande än vi nu äro beredda och förmögna att ingå på.

Öfverläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölls.

Vid föredragning af *punkten 2:o*) anförde

Herr Hörnstén: Jag måste beklaga, att min röst i dag ingalunda är lämpad till att hålla något längre anförande i denna fråga. Men jag vill endast framhålla, att motionen blifvit väckt såsom ett komplement till såväl herr Erlanssons som herr Sædéns motion. Den är byggd på principen: beskattning af den, som bäst kan bära densamma.

Vid ett sammanträde förra året i franska deputerade kammaren väcktes förslag af en socialdemokrat om beskattning af alla barnlösa från aderton till femtio års ålder utan afseende på om de vore gifta, ogifta, änklingar eller änkor. Jag tog upp denna tanke, men jag måste gifva utskottets ärade försvarare rätt i att det finnes kategorier af människor, hvilka kunna sägas vara familjeförsörjare, äfven om de icke hafva egna barn att försörja, och denna brist i min omfång skall jag villigt erkänna. Förslaget bör sålunda rätteligen omfatta skattelindring för alla familjeförsörjare.

Men då kommer frågan: hvarifrån skall man fylla behovet? Skall en skattelindring för alla familjeförsörjare, som däraf befinnas vara i behof, på ett fullständigt sätt tillämpas, så är det ju klart och tydligt, att man måste taga motsvarande skatt af dem, som kunna

bära densamma. Jag vill särskildt framhålla, att dessa familjeförsörjare hafva att försörja flera eller färre personer, som icke bidraga till familjens underhåll. Jag vill vidare särskildt betona, att i vårt tullskyddade land nära nog hvarje sak, icke blott lyxartiklar, utan äfven rena nödvändighetsvaror, äro beskattade. Personer, som hafva flera eller färre improduktiva medlemmar i sin familj, få på denna indirekta beskattnings väg skatta afsevärdt. Om vi taga detta i betraktande, skola vi finna, att, på hvilken skala af inkomst eller aföning en person står, han redan med blott en improduktiv medlem af familjen är sämre ställd än en annan, som saknar improduktiva familjemedlemmar. Det är dessa grundprinciper, som varit bestämmande för mig, då jag framlade motionen.

Nu tyckes utskottet mena, att skattelagstiftningen redan medgifver en lindring. Detta kan jag naturligtvis icke bestrida. Ja, jag skulle vara mycket glad, om jag kunde hysa samma förhoppning, som utskottet här hyser, nämligen att det kan »förutsättas», att det pågående arbetet för revision af den direkta skattelagstiftningen skall taga vederbörlig hänsyn till hvad i kammaren under flera år framhållits i denna sak. Jag tror dock icke, att denna skattelagsrevision har något bemyndigande att särskildt höja skatten för dem, som icke hafva några familjemedlemmar att försörja.

Men jag skall ändå för närvarande icke göra något yrkande, utan, i förhoppning att utskottets tankegång kanske på annat sätt blir förverkligad, afstå härifrån. Inträffar emellertid, såsom ock herr Lindhagen nyss sade sig förmoda, icke ett sådant förhållande, då är jag förvissad om, att de tankar — ofullständiga, det skall jag medgifva — som jag här försökt föra fram, en annan gång skola komma åter, och då mera fullständiga.

Jag har intet yrkande.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 16.

Härefter förelåg till afgörande bevillningsutskottets betänkande, n:o 3, i anledning af väckt motion om ändring af gällande bestämmelser angående stämpel å utnämningssbref för riddare och kommandörer af Kungl. Maj:ts ordnar.

Angående stämpel å vissa utnämningssbref.

I en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 4, som hänvisats till bevillningsutskottet, hade herr *A. von Möller* hemställt, att Riksdagen behagade besluta, att, med ändring af hittills gällande bestämmelser i detta hänseende, utnämningssbref för riddare och kommandörer af Kungl. Maj:ts orden, riddare af Konung Carl XIII:s orden, kommandör med stora korset, kommandör, riddare af svärdsorden, riddare eller ledamot af nordstjärneorden eller vasaorden skulle beläggas med stämpel till samma belopp, som den med ordensvärdigheten förlånade erlagt i inkomstskatt under näst föregående år.

Angående
stämpel å
vissa utnäm-
ningsbref.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herr *Branting*, som yrkat, att utskottet måtte hemställa, att Riksdagen, med anledning af ifrågavarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t behagade på lämpligt sätt föranstalta, att den af Riksdagen fastställda stämpelskatten på ordensbref måtte för framtiden erläggas af ordensemottagare;

samt af herrar *Karlsson* i Göteborg, *Almqvist*, *Jansson* i *Krakerud*, *Moll*, *Höjer*, *Bromée* i *Billsta*, *Ericsson* i *Ovfanmyra*, *Berg* i *Göteborg* och *Lindblad* i *Närlunda*, hvilka instämt med herr *Branting*.

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr *Branting*: Herr talman! Jag gick för min del till granskning af herr von *Möllers* motion i den förhoppning, att där skulle kunna öppnas någon formell möjlighet att gifva uttryck åt den principiella uppfattning, jag huser angående hela ordensväsendet och som naturligtvis går ut på att det är en sak, som icke passar för vår tid, utan bör så fort som möjligt afskrifvas. Men vid närmare granskning visade det sig ju, att motionen icke var så lagd, att något yrkande i denna riktning kunde framföras. Det visade sig, att därtill skulle krävas en ändring af ett visst ställe i regeringsformen, nämligen borttagande af den punkt, som handlar om förbud för tillförordnad regent att utdela ordenstecken, och vidare var motionens hela allmänna läggning af en helt annan art. Man stöter också på den svårigheten, att Riksdagen själf förut har genom sina bestämmelser angående stämpel på utnämningsbref indirekt medgifvit tillvaron och om man så vill önskvärldheten af hela denna institution.

När man sålunda af formella skäl måste lämna den principiella synpunkten å sido, och då saken icke syntes åtminstone mig vara värd väckande af en rad andra motioner, återstod endast att fråga sig, hvad man skulle göra med anledning af den föreliggande motionen. Då visade sig ju ganska snart, att, såsom i reservationen framhålles, motionens kläm icke står i riktigt sammanhang med åtminstone början af motiveringen. Där framhålles, såsom mig synes med allt fog, att det mål, som afsågs med beslutet om dessa stämpelafgifter, icke har vunnits, när utnämningsbrefven ej utlösas. Då borde väl också den närmast till hands liggande konsekvensen vara den, att man vidtog någon åtgärd för att få ett annat skick härutinnan, ty alla måste väl vara öfverens om, att det är oriktigt, att, när man öfver hufvud har ordnar och ordensbrefven stämpelbeläggas, genom bestämmelser, på hvilka Riksdagen icke kan utöfva något direkt inflytande, ett kringående af skattebestämmelsen äger rum och det hela rakt icke leder till någonting, utan blir ett stadgande på papperet. I detta syfte har jag för min del gjort mitt yrkande i bevillningsutskottet. Jag har därvid haft glädjen att vinna understöd af samtliga kamrater från Andra Kammaren, och det föreföll,

som om ej heller från Första Kammararens sida de principiella betänkligheterna mot åstadkommande af rättelse på detta område egentligen skulle vara så starkt utpräglade.

Det syntes då ligga nära till hands att framställa ett yrkande i samma riktning. Men det visade sig, att, då majoritet icke fanns i utskottet, det måste framkomma endast såsom reservation, och då stöter man åter på formella svårigheter, i det att, efter hvad jag gjort mig underrättad om, herr talmannen för sin del anser, att det yrkande, som här är framlagdt, knappast ligger inom motionens ram och att visserligen utskottet i sin helhet skulle hafva haft full rätt att framställa det, men att enskilda reservanter icke kunna göra detta.

Vid sådant förhållande synes det mig emellertid, att ställningen har blifvit den, att man ändå icke utan vidare kan afskrifva hela saken. Detta skulle vara ett indirekt erkännande af att allt är bra som det är på detta område, och det är det väl icke, lika litet här som på en hel del andra områden. Det återstår mig då endast att framställa det yrkandet, att motionen måtte såsom en opinionsyttring bifallas. Genom att eventuellt biträda ett sådant yrkande skulle Andra Kammararen afgifva en mycket tydlig och kraftig opinionsyttring för en ändring i det sakernas tillstånd, som har blifvit påpekadt genom herr von Möllers motion, och jag föreställer mig nästan, att det skulle vara tillräckligt, att ett sådant påpekande kommer, för att ändring skall ske och sålunda det ändamål, som bör logiskt följa ur motionen, kunna blifva uppnådt.

Jag har så mycket mindre anledning till betänkligheter mot ett sådant yrkande, som jag icke heller kan förneka, att det kan ligga någon rimlighet uti att vid lösen af dessa ordensbref en viss hänsyn tages till förmögenheten, utan att man därför behöfver hafva sagt, att just de skattesatser, som af herr von Möller äro föreslagna, äro de allra lämpligaste. På denna fråga behöfver man emellertid alls icke inlåta sig, enär det, såsom redan framhållits, blott gäller en opinionsyttring, och jag skall därför, herr talman, tillåta mig hemställa, att kammararen såsom opinionsyttring måtte bifalla herr von Möllers motion.

Vidare anfördes ej. Med afslag å utskottets hemställan biföll kammararen den i ämnet väckta motionen.

§ 17.

Vidare föredrogs bevillningsutskottets betänkande, n:o 4, i anledning af väckt motion om upphörande af nu gällande tullfrihet för varor, som införas för de kungl. hofvens räkning.

I en inom Andra Kammararen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, n:o 188, hemställdes af herr N. A. Nilsson i Malmö jämte tio andra af kammararens ledamöter, att Riksdagen, med upphäfvande af den tullfrihet, som de kungl. hofven för närvarande åtnjöte, måtte besluta, att varor, som hädanefter för de kungl. hof-

*Angående
stämpel å
vissa utnäm-
ningsbref.
(Forts.)*

*Angående
tullfrihet för
varor för de
kungl. hofvens
räkning.*

Angående
tullfrihet för
varor för de
kungl. hofvens
räkning.
(Forts.)

vens räkning från utrikes ort infördes, skulle underkastas vanlig tullbehandling.

Utskottet hemställde, att förevarande motion om upphörande af nu gällande tullfrihet för varor, som infördes för de kungl. hofvens räkning, icke måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet hade dock fogats reservation af herr *Branting*, hvilken inom utskottet yrkat bifall till motionen.

Efter föredragning af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Nilsson i Malmö, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Med anledning af det nyligen timade tronskiftet har det som bekant från olika håll i denna kammare motionerats angående de anslag samt de privilegier och förmåner, som blifvit tillerkända Konungen eller det kungliga huset. För oss socialdemokrater har det gifvetvis fallit sig besvärligt att göra något yrkande i fråga om det egentliga apanaget. Man må vara hur principfast republikan som helst, måste vi dock taga monarkien som ett faktum och med den apanaget. Och att beträffande detta, apanaget, söka åstadkomma någon ändring, det kunde väl vid första ögonkastet synas frestande, men det skulle ha fört oss bort från hvarje principiellt aktningvärd ståndpunkt. Det skulle ha fört oss ut i det rena godtycket, där meningarne om beloppets storlek mellan hundra tusen kronor och därunder upp till halfva miljonen eller det nu gällande beloppet.

För att undvika denna kalamitet ha vi i stället vänt oss till ett annat område, där vi ansett oss kunna göra ett mera principiellt uttalande.

Bland svenska invånare äro konungahusets medlemmar de enda, som åtnjuta skattefrihet och tullfrihet. Dessa friheter ha tillkommit i gamla tider. Kanske ha de alltid varit gällande. Men detta utgör icke för oss något tillräckligt skäl, hvarför de också framledes skulle förblifva gällande. Visserligen framgår det af utskottsbetänkandet, att utskottets flertal fäst den största vikt just vid den omständigheten, att de kungligas frihet från att erlagga indirekt såväl som direkt skatt bestått sedan lång tid tillbaka och af föregående Riksdagar lämnats utan anmärkning. Men med ett sådant argument kan, såsom utskottsreservanten påpekar, hvarje ändring i bestående förhållanden tillbakavisas, äfven om dessa förhållanden blifva i allt mindre grad öfverensstämmande med tidens allmänna uppfattning.

För vår del vilja vi icke i monarken se något annat än samhällets högst ställda representant och tjänare. Vi vilja därför om möjligt befria honom från den undantagsställning han för närvarande i flera hänseenden intager och göra honom till den främste i utöfningen af de skyldigheter och de rättigheter, som böra vara gemensamma för samhällets alla medborgare. Denna åskädning: ett folk, där alla arbeta för det gemensamma fäderneslandet utan att någon står *öfver* folket och utan att andra stå *under* detsamma, ett folk,

där det olyckliga motsatsförhållandet mellan styrande och styrda blifvit utplånadt — denna åskådning kämpar sig utan tvifvel fram allt mer och mer. Den omfattas snart af en hel samhällsklass, den klass, som är den talrikaste, och som genom sin organisation också äger en viss utsikt att blifva den mäktigaste. Men det vore icke lyckligt, om en sådan utveckling i åskådning och opinion icke motsvarades af en i jämbredd därmed fortskridande successiv reformering af lagbestämmelser och institutioner. Jag kan icke tänka mig ett humanare och tidsenligare sätt att förverkliga ett stort syfte än att på grundvalen af allt bestämdare folkkräf vidtaga de små lagändringar, hvilka, såsom det sades år 1904 i Första Kammaren på tal om upphäfvandet af Konungens rätt att upphöja i adligt stånd. »leda till en föga märkbar, men säker förskjutning i vårt samhällsskick». Och ingen torde kunna anklaga oss motionärer för omåttlighet i pretentionerna, då vi inskränkt oss till att begära borttagande af de kungliga hofvens tullfrihet och de kungliga familjemedlemmarnas skattefrihet.

Bevillningsutskottet har såsom ett andra skäl för afslag å vår framställning anført, att den ökning i tullinkomsterna, som skulle tillföras statsverket genom bortfallandet utaf tullfriheten, icke kan anses vara af någon synnerlig betydelse. Detta är ju sant nog. Själfva beloppets storlek spelar naturligtvis ingen vidare roll i vår af miljonernas mångfald flödande budget. Men de siffror, som jag tillåtit mig anföra i motionens motivering och som ingalunda torde vara för högt tilltagna, de visa dock, att den ekonomiska sidan af saken icke är så alldeles föraktlig. Och denna kammare har visst vid mer än ett tillfälle slagits i timtal om mindre summor än 24,000 kronor.

Det är också en omständighet, som kanske förtjänar något beaktande, att vid den tidpunkt, när den kungliga tullfriheten erhöll ett slags bekräftelse af Riksdagen, då var tullen ingenting annat än en skatt, då hade hela komplexen af tullar ingen annan uppgift än att på ett bekvämt sätt åstadkomma de intäkter, som behöfdes för statsverket. Sedan dess har en storartad utveckling på kommunikationernas och på den internationella handelns område gifvit tullväsendet en helt annan betydelse. Tullen har fått sin förnämsta betydelse som ett skydd för det nationella näringslifvet. Den har blifvit vida kraftigare och mångfaldigare än förr. Och följaktligen betyder den kungl. tullfriheten någonting helt annat nu än förr. Den betydde förr blott och bart en frihet från skattskyldighet, nu däremot betyder den därjämte en speciell rätt att importera från utlandet till förfång för svensk tillverkning. Åtminstone af protektionisterna borde denna tullfrihet betraktas som ett brott på systemet, som en lucka i »det fosterländska systemet». Och i deras ögon borde detta undantag från regeln vara lika förkastligt, som det för statskyrkans anhängare skulle kännas upprörande, ifall Konungen tillerkändes religionsfrihet. Det är väl ändå ett bra besynnerligt sätt att afväga skyldigheter och rättigheter, detta att man tillerkänt Konungen tullfrihet och skattefrihet, men förvägrat honom

*Angående
tullfrihet för
varor för de
kungl. hofvens
räkning.
(Forts.)*

Angående
tullfrihet för
varor för de
kungl. hofvens
räkning.
(Forts.)

tankefrihet, samvets- och religionsfrihet. Frihet i det materiella, men bundenhet i det andliga! Är icke detta en bit af den upp- och nedvända världen? Det är särskildt med tanke på detta och dylika förhållanden, som jag i motionens motivering dristat skrifva, att den undantagsställning, hvori konstitutionen fängslar Konungen, medför eller kan medföra skadliga verkningar icke blott för samhället utan äfven för monarkens egen person.

Det torde icke ha undgått kammarens ledamöter, att bevillningsutskottet på ett ganska summariskt sätt affärdat våra motioner om upphäfvande af den ifrågavarande tullfriheten och skattefriheten. Måhända har utskottet af hänsyn till den höga person, som framställningen gäller, icke velat vara mångordigt. Om så är fallet, håller jag utskottet räkning för dess grannlagenhet, på samma gång som jag vill betona, att jag som motionär ingalunda drifvits af något motsatt syfte. Jag betvivlar icke heller, att icke utskottet kunnat andraga fler och kraftigare skäl för sin ståndpunkt. Men därtill kan jag naturligtvis icke nu taga någon hänsyn. Då emellertid utskottet till sist sammanfattar sin argumentering i de orden, att det finner hvad motionärerna anfört icke vara af beskaffenhet att böra föranleda ändring i gällande förhållanden, så har jag ingenting annat att göra än att hänskjuta saken till kammarens afgörande, hvarvid det skall visa sig, om kammaren proportionsvis lika manstarkt som utskottet underkänner de synpunkter, som för oss varit de bestämmande.

Herr talman, med hänvisning till hvad jag nu haft äran anföra tillåter jag mig yrka afslag på utskottets framställning och bifall till motionen.

I detta anförande instämde herrar *Branting, Blomberg, Lindqvist, Lindley, Tengdahl, Kropp, Thorsson, Lindblad* i Göteborg, *Leksell, Carlsson* i Malmberget, *Eriksson* i Grängesberg, *Jansson* i Edsbäcken och *Larsson* i Västerås.

Herr Höjer: Herr talman! Såsom kammarens ledamöter väl känna till förut och såsom äfven i motionen är antydt, utgöras Konungens och hofvets ekonomiska förmåner för närvarande af dels civillistan som utbetalas af statskontoret, dels de 300,000 kronor som på grund af 1815 års riksdagsbeslut utbetalas af riksgäldskontoret, vidare dispositionsrätten till Stockholms slott och åtskilliga andra slott jämte tillhörande trädgårdar och parker, vidare frihet ifrån bevillning och inkomstskatt samt slutligen befrielse ifrån tull å de varor, som för hofvets räkning från utrikes ort införas. Nu ha de ärade motionärerna föreslagit, att Riksdagen skulle borteliminera de två sistnämnda förmånerna, hvilket i realiteten naturligtvis skulle komma att betyda, att Konungen och hofvet finge vidkännas en afsevärd minskning i de ekonomiska förmåner, som förut varit dem tillerkända.

Såsom hufvudskäl för sin framställning åberopa de ärade motionärerna, att vår tids uppfattning af konungadömet är en helt annan än en förgången tids, att monarken i vår tids ögon endast är »statens främste ämbetsman» och att han således bör ha samma

Angående tullfrihet för varor för de kungl. hofvens räkning.
(Forts.)

skyldigheter och antagligen äfven samma rättigheter som öfriga statens ämbetsmän och andra samhällsmedlemmar. Ja, mina herrar, den där i och för sig ganska vackra frasen, »Konungen är statens främste ämbetsman», är hvarken från i dag eller från i går, utan den har mycket gamla anor. Man möter den i 1700-talets upplysningslitteratur, och den uttalades för effektens skull gång efter annan af den upplysta despotismens furstar och statsmän. Ja, vi påminna oss, att konung Fredrik II i Preussen, när han någon gång var i godt humör, kallade sig »statens främste tjänare», och att vår egen konung Gustaf III, hvilken, som bekant, var en stor ordkonstnär, behagade en gång förklara, att han var den förste medborgaren bland ett fritt folk. Den där uppfattningen, att monarken är statens främste ämbetsman, ingår äfven uti Rousseaus statslära, och detta af det enkla skäl, att enligt Rousseau statens suveränitet icke ligger hos monarken, utan hos den allmänna folkviljan, sådan som den är uttryckt genom något slags referendum. Jag misstänker eller tänker mig åtminstone såsom en möjlighet, att denna fras, att monarken är statens främste ämbetsman, kommit från Rousseau medelbart eller omedelbart till de ärade motionärerna.

Motionärerna må förlåta mig, om jag är af alldeles olika mening mot dem rörande vår tids uppfattning af monarkien. Jag vill visserligen icke förneka, att de ha många meningsfränder, men jag tror, att man kan säga, att i regel vår tid har en annan uppfattning än den, de sökt göra gällande. Så länge konungadömet består — om konungadömet *nödvändighet* vill jag här icke tala — så länge är monarken suveränen, och just därför, att han detta är, intager han enligt mitt och mångas förmenande en *särställning* i förhållande till sina undersåtar. Jag är således af en diametralt motsatt åsikt i detta fall mot de ärade motionärerna. Just till undvikande af alla intressekonflikter synes det mig, att monarken privaträttsligt måste ha en helt annan ställning än en hvar af sina undersåtar. Det synes mig vara tydligt, att det icke skulle vara godt, om monarken med afseende å skyldigheter och således äfven med afseende å rättigheter likställdes med sina undersåtar, att han således förr eller senare mer eller mindre fördes in i privatförhållanden och enskilda intressetvister, som för honom böra vara helt och hållet främmande. Jag tänker mig det fall, att de föreliggande motionerna skulle gå igenom i riksdagen, och jag vill då fråga: kunde det vara till det allmännas gagn, att Konungen tid efter annan och kanske på goda grunder uppträdde såsom part i tullmål och i skattemål med anledning af beslut som vederbörande myndigheter fattat med afseende på hans person. Nog skulle det för mig åtminstone vara ganska egendomligt, att se Konungen gång efter annan öfverklaga sin beskattning hos kammarrätten och hos Kungl. Maj:t.

Nu kunna herrar motionärer säga: ja, den kalamiteten *kan* inträffa den dag, som i dag är, med afseende t. ex. å de fastigheter i vårt land, till hvilka Konungen möjligen är ägare. Ja, det vet jag också. Jag erinrar mig mycket väl, att Karl XIV Johan ägde fastighet i nästan hvarenda provins i Sveriges rike, men jag ber

Angående
tullfrihet för
varor för de
kungl. hofvens
räkning.
(Forts.)

att få fästa uppmärksamheten därpå, att denna Konungens privata äganderätt också ogillades af hans samtid såsom varande mindre lämplig, och hans efterträdare Oscar I skyndade af både politiska och ekonomiska skäl att göra sig af med alla dessa fastigheter och gjorde det, om jag icke missminner mig, med ganska stora förluster. Konung Karl XV ägde en tid Fågelvik i Kalmar län, och Konung Oscar II ägde likaså Sofiero i Skåne. Om den nuvarande Konungen äger någon fastighet i vårt land, känner jag icke till, men om Hans Maj:t det gör, skulle jag allerunderdånigst tillråda honom att vid första lägliga tillfälle öfverflytta sin äganderätt till dessa fastigheter på någon annan. Det skäl, som jag skulle ha för ett sådant råd, torde, mina herrar, tydligt framgå af hvad jag nyss har yttrat.

De ärade motionärerna tyckas vidare gå ut ifrån den tanken, att genom ett bifall till de föreligganda motionerna skulle åstadkommas en i deras ögon väl behöflig förminskning af de ekonomiska fördelar, som för närvarande tillkomma Konungen och hofvet. Ja, tänka de ärade motionärerna så, och jag har anledning att tro det, när jag genomläser deras motion, då får jag bekänna, att jag anser herrarne vara oförbätterliga optimister. Ingenting är nämligen säkrare än det, att, om det otroliga skulle inträffa, att svenska riksdagen skulle gå med på motionerna, detta skulle ha till oundviklig följd, att första hufvudtiteln proportionaliter växte uppåt i samma grad, som de ifrågavarande förmånerna minskades. Vi skulle taga tillbaka med ena handen och gifva med den andra, och jag misstänker, att vi skulle komma att gifva mycket mer än vi tagit tillbaka, och då hade de ärade motionärerna ställt till ett vackert spektakel.

Slutligen har jag skäl att tro, att motionärerna lefva i den föreställningen, att ett bifall till deras motioner skulle innebära ett ganska afsevärdt steg framåt uti demokratisk riktning. Ja, mina herrar, ingen kan uti denna kammare mera än jag vara vän af den demokratiska utvecklingen. Den ligger i tiden, och det är omöjligt för oss, vi må vara mot eller för den, att kunna vrida tidens hjul tillbaka igen; den demokratiska utvecklingen fortsätter sin marsch framåt, och jag välsignar den. Men det är mig absolut omöjligt att inse, hvad Hans Maj:t Konungens skattefrihet och frihet från erläggande af tull har att beställa med Sveriges demokratiska utveckling.

Om jag nu skall sluta med ett yrkande, vill jag, icke på grund af utskottets motivering, hvilken jag till största delen underkänner, utan på grund af de skäl, som jag själf har anfört, yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att kammaren måtte med afslag å berörda hemställan bifalla den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen, som nu till proposition upptog dessa yrkanden, fann förstnämnda yrkandet vara med öfvervägande ja godkändt; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställen i utskottets förevarande betänkande n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställen bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 137 ja mot 44 nej, hvadan utskottets hemställen af kammaren bifallits.

§ 18.

Därnäst i ordningen fanns å föredragningslistan upptaget bevillningsutskottets betänkande, n:o 5, i anledning af väckta motioner angående upphäfvande af skattefrihet för medlemmarna af konungaätten.

*Angående
upphäfvande
af skattefrihet
för medlemmarna af
konungaätten.*

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 189, hade herr *N. A. Nilsson* i Malmö jämte ytterligare tio af kammarens ledamöter hemställt, att Riksdagen med upphäfvande af den skattefrihet, som medlemmarna af konungaätten för närvarande åtnjöte, måtte besluta att ur bevillningsförordningens 11 § mom. utesluta orden: c) medlem af konungaätten: för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital.

Vidare hade i en af *samma motionärer* väckt motion, n:o 190, föreslagits, att Riksdagen med upphäfvande af den skattefrihet, som medlemmarna af konungaätten för närvarande åtnjöte, måtte besluta att ur förordningen om inkomstskatt 15 § 2 mom. utesluta orden: a) medlem af konungaätten: för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital.

Utskottet hemställde:

- 1:o) att ifrågavarande motion om ändring af 11 § bevillningsförordningen icke måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd; samt
- 2:o) att ifrågavarande motion om ändring af 15 § förordningen om inkomstskatt icke heller måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Reservation hade emellertid afgifvits af herr *Branting*, som inom utskottet yrkat bifall till dessa motioner.

Efter föredragning af utskottets i *punkten 1:o*) gjorda hemställen anförde

*Angående
upphävande
af skattefrihet
för med-
lemmarna af
konungaätten.
(Forts.)*

Herr Nilsson i Malmö: Herr talman! Äfven i denna fråga ber jag att få åberopa de skäl, som jag nyss framställt till förmån för vårt yrkande med afseende å den kungl. familjens tullfrihet, skäl, som jag anser fortfarande äga full beviskraft, alldenstund jag för min del icke kan biträda den på gammal Boströmiansk vidskepelse hvilande uppfattning, som till min öfverraskning den liberale herr Höjer visat sig hysa.

Men till dessa skäl kommer här såsom ett nytt den besynnerliga inkonsekvens, som förefinnes i bevillnings- och inkomstskatteförordningarna och som, efter mitt förmenande, bort skäligen rättas. Jag har i motionens motivering pekat på denna inkonsekvens, och utskottsreservanten har ytterligare belyst densamma, då han i sin reservation skrifer: »Alldeles särskildt synes det anmärkningsvärdt, att utskottet funnit skattefrihet fortfarande böra gälla för enskild förmögenhet, som tillhör medlem af konungaätten, när denna är placerad i kapital, då dock samma förmögenhet, om den nedlägges i fast egendom, blir skattepliktig. Någon olägenhet af detta sistnämnda förhållande har mig veterligen icke framträdt, och något hållbart skäl till åtskillnad vid den ena eller andra placeringsformen synes knappast föreligga.» Herr talman! Jag skall inskränka mig till denna korta anmärkning och anhålla om afslag å utskottets förslag samt bifall till motionen.

Herr Branting: Jag skulle gärna vilja höra herr Karlssons argumenter, och därför afstår jag tills vidare från ordet.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Ja, jag skulle å min sida lika gärna be att få afstå från ordet för att få höra herr Brantings argument, men jag inser, att det just icke skulle tjäna mycket till.

Jag vill, herr talman, be att endast i korthet få säga det, att jag icke nekar till, att möjligtvis åtskilliga principskäl synas kunna tala för det förslag motionärerna framburit. Men då det praktiska skälet föreligger, att ett bifall till motionen skulle faktiskt innebära en minskning i de förmåner, som man kan säga hafva sedan uråldriga tider kommit konungahusets medlemmar till del, och då man icke heller skulle för statsverkets räkning vinna någon mera afsevärd fördel, har jag för min del icke ansett lämpligt att vara med om motionärernas förslag, utan jag ber, herr talman, att kort och godt få tillstyrka bifall till utskottets förslag.

Herr Branting: Ja, så sakrosankt kan jag för min del icke finna, att den nu bestående summan af förmåner i ekonomiskt afseende för det kungliga huset måste anses vara från Andra Kammarens sida, att man rent af betraktar den såsom ett praktiskt skäl för afslag, om det ifrågasättes på någon punkt en minskning i dessa förmåner.

Visserligen lät en ärad talare i förra debatten, herr Höjer, förstå, att ifall något sådant kunde tänkas inträffa, som att det, som minori-

teten här röstade för, skulle bli Riksdagens beslut, skulle man få igen det på annat sätt på första hufvudtiteln, och det kunde då hända, förutsåg han, att det blefve en förhöjning, som gifve mer, än man förut vunnit, och då skulle motionärerna ha ställt vackert till. Ja, med det slagets argument kan man komma ganska långt, och jag föreställer mig, att en sådan liten »fras», för att begagna herr Höjers egna ord, kan ha en viss succès de rire för ögonblicket; men icke tror jag, att det är många, som fästa vidare afseende därvid.

*Angående
upphöjande
af skattefrihet
för medlemmarna af
konungavännen.
(Forts.)*

Medan jag berör detta anförande, skall jag be att få inlägga äfven min gensaga gentemot affärdandet såsom endast en vacker fras utan någon som helst innebörd af satsen om »Konungen såsom den främste medborgaren i en fri stat». Jag tror, att den teori, herr Höjer dref om monarkens särställning, blir synnerligen lätt att drifva ut i karikatyr, ja, mycket lättare än de olägenheter, som han målade upp för kammaren såsom följderna af en konsekvent tillämpning af den andra grundsatsen.

Men framförallt tror jag, att denna lära om särställning för monarken icke är någonting, som bör i minsta mån, vare sig teoretiskt eller praktiskt, understödjas. Ty så stora äro ändå de krafter, som i monarkens omgivning och öfverhufvud taget inom vissa riktningar i landet arbeta på bevarande och förstärkande af denna särställning, att det är godt att alla de gensagor, som häremot kunna göras, komma fram och likaså alla erinringar om att monarken dock icke är annat än en dödlig, han också, en medborgare i samhället, i stort sedt. Särställningsteorien synes mig därför herr Höjer hafva bort lämna åt andra att förfäkta.

Det har emellertid i afseende på den nu föreliggande delen af denna sammanhängande helhet af frågor redan fästs uppmärksamhet på en detalj däri, nämligen det rent absurda förhållandet, enligt min uppfattning, att förmögenhet, som rent enskildt tillhör medlem af konungahuset — förmögenhet, som han icke på något sätt fått af staten, utan t. ex. fått genom alldeles enskilda affärstransaktioner — skall vara skattefri endast därför att den kommit i hans hand. Detta synes mig vara att drifva särställningsteorien väl långt, och det synes mig icke kunna försvaras med hänvisning till de faktiskt föreliggande eller tänkbara olägenheterna utaf att Konungen — och det kungliga husets medlemmar i ännu högre grad — skulle kunna bindas vid privata intressen. Jag tror, att, om vi ändå se på verkligheten sådan den gestaltar sig, vi skola finna, att det nog går kanaler emellan de enskilda intressena, de enskilda synpunkterna, och medlemmarna af den kungliga familjen, helt enkelt därför att äfven dessa lefva i vårt samhälle — kanaler, som göra att det icke skulle kunna betraktas annat än såsom en officiell dekoration, för att begagna ett mildt uttryck, om man säger, att dessa stå helt och hållet utanför hvarje hänsyn till enskilda synpunkter i vissa ting.

När man här gjort antaganden i ena riktningen, kan man väl hafva rätt att göra antaganden äfven åt ett annat håll. Antag, att någon medlem af den kungliga familjen, genom gifte eller arf eller på

*Angående
upphäfvande
af skattefrihet
för med-
lemmarna af
konungavännen.
(Forts.)*

något annat sätt, blir ägare af en mycket stor förmögenhet. Skulle då icke, det vill jag fråga, det svenska folket ändå finna det ganska besynnerligt på längden, om en på detta sätt inkommen jättestor förmögenhet — sådant ser man ju ibland hända inom de kungliga husen i Europa — om denna rent privata förmögenhet skulle här i landet vara fullkomligt skattefri, endast därför att en medlem af en kanske talrik kunglig familj kommit i besittning af densamma? Jag hemställer, huruvida icke verkligen här funnits skäl för utskottet för ett grundligare ingående på denna sida af saken. Ett sådant ingående hade utan tvifvel ägt rum, om man icke från början betraktat hela denna sak såsom någonting, hvori man icke på något villkor ville göra någon ändring.

Som förhållandena nu ligga, återstår mig endast att yrka bifall till motionen, ehuru jag naturligtvis erkänner, att det är starkare skäl som tala för bibehållande af skattefrihet på de direkta apanagen, hvilka väsentligen anslås till representationskostnader, medan jag däremot alls icke kan erkänna, att det finnes några därmed jämförliga eller alls hållbara skäl för skattefrihet för den rent enskilda förmögenheten.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. I enlighet med de därunder förekomna yrkandena gaf herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i första punkten af utskottets förevarande betänkande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 124 ja mot 43 nej; och hade alltså utskottets hemställan blifvit af kammaren bifallen.

Punkten 2:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 19.

Slutligen föredrogs lagutskottets utlåtande, n:o 5, i anledning af väckta motioner om bestämmelser mot olofligt borttagande af vilda bär å annans mark.

Lagutskottet hade i ett sammanhang till behandling förehaft en inom Första Kammaren afgifven och till utskottet hänvisad motion, n:o 18, i hvilken herr *T. Troedsson* föreslagit, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring eller tillägg till vederbörande lagrum i strafflagen, att det i nämnda lag uttalade förbud mot olofligt tillägnande af till exempel ollon och nötter jämväl måtte omfatta alla ute å marken växande vilda bär, såsom lingon, hallon, smultron och blåbär, samt att sådan lagförändring måtte få tillämpning åtminstone för rikets södra och mellersta del;

samt en inom Andra Kammaren af herr *P. N. Bosson* väckt, jämväl till utskottet öfverlämnad motion, n:o 98, däruti hemställts, att Riksdagen ville besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, på hvad sätt, i hvilket omfång och på hvilka villkor en lag till skydd för skörden af lingon och andra skogsbär måtte kunna åvägbringas, samt därefter till Riksdagen inkomma med förslag därom.

I denna sistnämnda motion hade herr *P. Nilsson* i Bonarp instämt.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr *Bosson* yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag kan naturligtvis icke tänka mig, att jag skall kunna vinna någon framgång för de motioner, som nu föreligga till afgörande, helst då jag har emot mig ett enigt lagutskott, men jag skall ändock bedja att få säga några ord om anledningen till att dessa motioner framkommit. Det är icke något eget s. k. »storbondeintresse», som föranledt dessa motioner. Jag har på mina ägor hittills knappast haft ett enda lingon, och jag tror att förhållandet är det samma med min ärade medmotionär. Anledningen till att motionen framkommit är, att Östra och Västra Göinge häraders småbrukareförening, strax innan jag reste upp till riksdagen, uppvaktade mig med en skrifvelse, däri den anhöll, att motion måtte väckas i förevarande ärende. Denna småbrukareförening består af hundratals medlemmar och har till ordförande förre sekreteraren i Kristianstads läns hushållningssällskap, lektor *Wahlstedt*. Jag ansåg, att det kunde finnas skäl för motionens framläggande, och tillmötesgick därför föreningens anhållan.

Om bestämmelser mot olofligt borttagande af vilda bär å annans mark.

Om bestämmelser mot olofligt borttagande af vilda bär å annans mark.
(Forts.)

Emellertid hafva motionärerna icke vågat framställa något bestämdt förslag till lagändring med hänsyn därtill att, såsom i motiveringen anmärkes, det i vårt vidsträckta land råder väsentligen olika förhållanden. Det är klart och tydligt, att i de öfre delarna af landet, där det finnes milsvida skogar och där äganderätten till skogsbären icke har så stort värde för jordägaren, det verkligen är skäl att taga hänsyn till att skogsbären hellre tillvaratagas, genom att andra få plocka dem, än att de i annat fall kanske skulle få ruttna ned. Men nere i Skåne, där småbrukareidén kommit fram och där egnahemsanläggningarna ökas allt mer och mer, tror jag det vara anledning att taga hänsyn till de andra förhållanden, som där förefinnas. Nu är det, som herrarna veta, så, att, när en person får sig upplåten en lägenhet, det kan hända, att han har litet själf att börja med, men oftast är förhållandet så, att han endast på grund af lån från egnahemslånefonden är i tillfälle att få sitt lilla jordbruk. Han skall där bygga stuga och ladugård, odla upp några tegar, för att få skörd, och herrarna kunna då förstå den stora vikten för honom att få tillgodoräkna sig alla de inkomster, som finnas på detta lilla jordområde. Nu är det ofta så att på detta område finnes en lingonbacke på några tunnland, där lingonen i ett godt år kunna göra honom en inkomst på ett eller annat hundra kronor, och jag tror, att det icke kan anses på något sätt oriktigt, om lagen ställde det så, att hans äganderätt i denna del blefve skyddad. Jag tror till och med att, om professor Cassel blefve småbrukare, han skulle anse, att ett skydd för äganderätten i detta afseende vore högst erforderligt. Jag kan därför icke finna, att den framställning, som gjorts i motionen, är så betydelslös, att den icke alls är värd något afseende.

Nu har lagutskottet i sitt utlåtande erkänt, att det icke finnes något skydd för äganderätten i denna del, men å andra sidan framhållit, att när det gäller sådana bagateller som ris, löf, näfver och bast m. m. finnes det skydd för äganderätten. Och om bärplockarne icke respektera denna äganderätt utan göra åverkan, skola de ställas till ansvar, åtalas och pliktfällas. D. v. s. den person, som för jordägaren tager bort sådant, som icke har något vidare värde, skall ställas till ansvar, men om någon tager det som ofta har ett ganska stort värde, så skall han vara fri. Jag undrar, om det egentligen är riktigt att resonera på det sättet. Lagutskottet anför vidare i sitt utlåtande, att det är i småbrukarnes intresse, som det anser motionen böra afstyrkas. Jag tycker, att det är ett egendomligt förhållande att, då det just är småbrukarne, som uttryckt såsom sin önskan att få en lagstiftning i detta afseende till stånd. säga, att det är i deras intresse man afstyrkt motionen. Men det är ofta så, när det gäller oss bönder och småbrukare, att man icke vill räkna med fackkunskapen, men i andra afseenden är man mycket snar att räkna med fackkunskap. Jag tror, det är skäl att något räkna med de förhållanden, som verkligen finnas och hvilka de känna till, som på nära håll sett, huru det gestaltar sig och hurudana förhållandena äro. För min ringa del får jag säga, att jag icke är

med om den moderna åskådningen, att man icke skall hålla på äganderätten, när det gäller jord och dess alster, utan att det hellre bör vara besittningsrätt. Det synes klart och tydligt, hvilket erfarenheten ock bevisar, att om man äger en sak, så intresserar man sig för den, då skyddar och brukar man den, så att både en själf och andra få nytta däraf. Är det däremot så, att man endast har besittningsrätt eller brukanderätt, blir det ofta mindre väl ordnad både i det ena och andra afseendet. Detta gäller äfven jorden och dess alster.

Vill man göra något i det fall, som föreligger, tror jag saken lätt nog kunde ordnas. Man kunde t. ex. bestämma, att en jordägare, som har en 15 à 20 tunnland, hvilket är det mesta, som en småbrukare i vanliga fall besitter, skulle vara skyddad i förevarande afseende, och jag tror, att man då ungefär träffat det rätta och att de önskemål, som blifvit framställda, voro tillgodosedda. Icke bör det vara svårare att vidtaga något i detta afseende än då det gäller att skydda jakträtt och fiskrätt och andra sådana rättigheter, som ofta äro af mindre värde för jordägaren.

I det läge frågan nu har fått skall jag icke göra något vidare påstående. Den kommer nog igen framdeles, därom är jag lifligt öfvertygad, liksom jag vet att frågan faller denna gång. Jag anser mig emellertid, herr talman, oförhindrad att yrka afslag å utskottets framställning och bifall till motionen.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Det talas allt emellanåt här i vårt land om, att vi äro efterblifna. Huruvida det är sanning eller icke, lämnar jag därhän. Men *det* vill jag medgifva, att på detta område äro vi på sätt och vis efterblifna. Vi veta litet hvar, att i de flesta främmande länder håller man så strängt på äganderätten, att det är förbud att beträda annat än vägar och stigar å annans mark; man får icke gå i andras skogar eller hagmarker, man får icke ens göra en afstickare från vägen för att plocka en blomma, som växer bredvid densamma. Vi hafva icke kommit så långt i lagstiftningen på detta område. Och jag tror, att vi böra vara stolta öfver denna vår efterblifvenhet.

Det har ända sedan urminnes tider rådt den föreställningen här i landet, att de egendomslösa skulle åtminstone hafva den rätten att njuta af naturens härligheter och äfven att få del af natur-alstren, särskildt vilda bär. Att nu göra en rubning i detta förhållande tror jag skulle vara ytterst olyckligt; och det skulle på det allra högsta strida mot vårt folks föreställningssätt. Jag tror, att vi böra häfda den uppfattning, som hittills i detta fall varit rådande.

Nu har här talats om, att småbrukarintresset skulle trädas särskildt för nära genom att man saknade en lagstiftning på detta område. Det tror jag verkligen, att man i stort sedt *icke* kan säga. Jag tror i stället, att det är en stor fördel för de flesta af vårt lands småbrukare, att de såsom bidrag för att kunna bygga sin stuga och uppröja sin jord kunna få gå ut på främmande marker och backar och plocka bär. Det är icke litet afsevärda förvärf-

Om bestämmelser mot olofligt borttagande af vilda bär d annans mark.
(Forts.)

Om bestämmelser mot oloftigt borttagande af vilda bär å annans mark.
(Forts.)

källor, som de därigenom hafva. Att nu på ett eller annat ställe en eller annan småbrukare kan hafva en lingonbacke, som kan beröfvas sin skörd af främlingar, vill jag icke bestrida. Men det är i alla fall undantagsförhållanden, som jag tror icke uppväga den stora fördel, som de flesta småbrukare hafva genom att få plocka lingon på främmande mark. Jag håller således på det bestående förhållandet i detta fall. Därmed vill jag dock icke hafva sagt, att motionärerna icke kunna hafva ett visst fog för sitt yrkande. Det är naturligtvis mycket motbjudande för en person, som har ett mycket litet område, om det skulle komma dit en mängd främlingar och helt simpelt plocka bort allt, som växer på hans mark eller eljest å densamma föröfva ofog. Det är beklagligt, när så sker, men jag tror att tidningspressen i vårt land åligger att i dylika fall kraftigt reagera mot förekommande missbruk, helst som man eljest lätt kan råka ut för den stora risken, att behöfva lagstifta på detta område, hvilket förefaller mig ytterst motbjudande.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Pettersson* i Södertälje.

Herr Eriksson i Älgered: Herr talman! Då i våra dagar så starkt gnages på äganderättens band, att man nästan mot sin vilja tvingas i någon hårsman till eftergifter, så synes det mig vara i högsta grad oklokt att komma fram med en motion, däri yrkande framställes i den riktning, som här blifvit gjordt af motionärerna. Ty det är ju klart som dagen, att man icke bör skapa ringaktning för de lagar, som redan finnas här i landet för äganderätten, ty det är riktigt — jag kunde så när säga heligt — att hålla dem i helgd. Men sådan ringaktning skapar man genom att skjuta öfver målet, på sätt motionärens förslag åsyftar.

Jag delar lagutskottets vice ordförandes mening, att vi böra skatta oss lyckliga, att vi i detta afseende icke äro i samma belägenhet som åtskilliga andra länder.

Men, herr talman, det finnes en annan synpunkt, som här icke blifvit framförd hvarken i motionen eller i utskottets motivering, nämligen huruvida det icke kunde vara möjligt att få till stånd, på sätt skett i fråga om hjulringarna å åkdon, som framföras å landsväg, i hvilket afseende det finnes olika beslut för de olika länen — länsstyrelserna besluta nämligen i denna sak efter hörande af de respektive kommunalstämmorna inom orterna — beslut, att bärplockning icke får äga rum före viss tid. Ty därigenom skulle det vara möjligt för alla att få plocka bär i rätt tid, d. v. s. då de äro mogna.

Jag tror, herr talman, att detta är en fråga af den beskaffenhet, att äfven den kommer förr eller senare på dagordningen.

Herr Åkerlund: Herr talman! Det kan icke genomföras en gemensam lagstiftning i detta fall. Ty frågan ställer sig olika på den ena marken och på den andra. I fråga om själfva saken vill jag dock medgifva, att bärplockning i vissa fall medför ganska stora

olägenheter, t. ex. i närheten af stora städer, då en massa människor komma ut och börja på att tillgodogöra sig dessa frukter. Särskildt gäller detta vid skogsplanteringar och dylikt. Äfvenså är det alldeles gifvet, åtminstone enligt min uppfattning, att, då en jordägare vidtagit några åtgärder speciellt för att främja växtligheten af dessa bär, han bör hafva rättighet att erhålla fridlysning, likaväl som vid skogsodling. Jag håller på, att man bör gå på den vägen. Men jag anser det alldeles icke vara rätt, att man skulle hindra dessa stackars människor, som icke hafva någon jord, att gå ut och plocka bär på annans mark. Jag har aldrig kunnat dela den uppfattning, att man bör förbjuda detta. Jag tror heller icke, att det är nödvändigt.

Om bestämmelser mot olofligt borttagande af vilda bär å annans mark.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å berörda hemställan och bifall till den af herr Bosson i ämnet väckta motionen. Herr talmannen fann den förra propositionen med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition.

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herr Bosson i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utvisade 104 ja och 36 nej, hvadan kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 20.

Justerades protokollsutdrag.

§ 21.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet;

n:o 24, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förfutit sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor; och

n:o 25, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel för år 1908 för fortsatt utveckling af statens telefonväsende;

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 6, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående särskild skatt å majs, använd vid tillverkning af stärkelse;

n:o 7, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande brännvinsförsäljningsförordning; och

n:o 8, i anledning af väckta motioner om skrivelser till Kungl. Maj:t angående förbud mot försäljning af brännvin m. m.; samt bankoutskottets memorial, n:o 2, om verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning.

§ 22.

Följande nya motioner afgåfvos, nämligen af:

herr *C. A. Lindhagen*, n:o 225, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om äktenskaps ingående;

herr *K. A. Staaff m. fl.*, n:o 226, om ändring af 60, 65 och 75 §§ riksdagsordningen;

herr *K. A. Staaff m. fl.*, n:o 227, om ändring af 5, 6 och 15 §§ regeringsformen;

herr *K. A. Staaff m. fl.*, n:o 228, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åvägabringande af en effektiv kontroll öfver lagars och författningsars efterlefnad inom armén och flottan; och

herr *K. A. Staaff m. fl.*, n:o 229, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning om kommunernas bärkraft i förhållande till dem åliggande skattebördor m. m.

Dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 23.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>S. Nordström</i>	under 8 dagar fr. o. m. den 14 febr.
» <i>J. Erlansson</i>	» 10 » » 15 »
» <i>D. H. Pettersson</i> i Bjälbo	» 4 » » 14 »
» <i>K. J. M. Larsson</i> i Göteborg	» 5 » » 14 »
» <i>E. A. Lovén</i>	» 6 » » 14 »
» <i>J. G. Pettersson</i> i Södertälje	» 2 » » 13 »
» <i>L. W. S. Lothigiuss</i>	» 2 » » 14 »
» <i>C. Wallis</i>	» 2 » » 14 » och
» <i>G. M. Sandin</i> i Grums	» 8 » » 15 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,33 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.